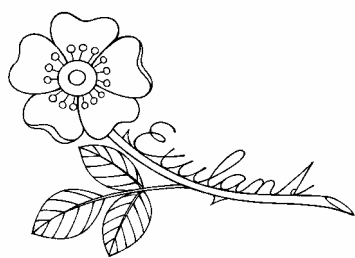

INFORMAČNÍ VĚSTNÍK č. 22 (2/2006)

občanského sdružení

EXULANT

Milí čtenáři,

rok se chýlí ke svému závěru a to je doba, kdy obvykle dostáváte další číslo našeho věstníku. Ani letos tomu není jinak.

V úvodu si můžete přečíst přednášku, kterou předseda sdružení Mgr. Pavel Smetana přednesl na regionálním setkání členů Exulanta v Liberci. Domníváme se, že tato akce byla úspěšná a doporučujeme, aby se podobná regionální setkání konala i jinde, kde jsou soustředěni potomci pobělohorských exulantů. Bratr Smetana navštívil kromě Liberce i setkání v Trpístech a členové výboru občanského sdružení se rádi podobných akcí zúčastní. Přinášíme i zprávy ze zájezdů, které uspořádalo naše občanské sdružení do Kostnice a na Volyň. Účastníci zájezdu do Kostnice se měli možnost v Königfeldu blíže seznámit s prací Unitas fratrum (kterou také založili pobělohorští exulanti) v Tanzánii – i o tom se něco můžete dočíst. Z výrazných postav, spojených s dějinami reemigrace si v tomto čísle připomínáme faráře J.M. Tomše. Málokdo ví, že potomci pobělohorských exulantů reemigrovali nejen do Čech a na Moravu, ale i na Slovensko. Také o tom přinášíme článek.

Minule jsme informovali o možném dotisku knihy Edity Štěříkové „Zelów, česká exulantská obec v Polsku“. Prozatím se nám ozvalo asi dvacet zájemců, což na nové vydání nestačí. Prosíme Vás, kteří máte o knihu zájem a dosud jste nám nedali vědět, učiňte tak na adresu sdružení. Nezapomeňte také na fotografickou soutěž „Rosa exularia“, kterou jsme minule vyhlásili, dívejte se a fot'te.

Jan Bistranin

Odkaz exulantů z důvodů víry a svědomí pro současnou generaci.

Hned po porážce na Bílé hoře a po krutém potrestání vůdců stavovského povstání, byli z českého království vykázáni nekatoličtí kněží a duchovní v r. 1622 a 1624. Rozhodujícím zákonem bylo Obnovené zemské zřízení vyhlášené v květnu 1627 v Čechách a o rok později 1628 na Moravě. Katolictví bylo uzákoněno jako jediné povolené náboženství. Česká nekatolická šlechta měla na vybranou: Buď změnit své vyznání, nebo opustit zem. V prvním desetiletí Třicetileté války opustili zemi evangeličtí duchovní včetně rodin, učitelé na evangelických školách a evangelická šlechta, která odmítla římskokatolické vyznání. Westfálský mír z r. 1648, jímž byla ukončena 30letá válka, zmařil všechny naděje na obnovení dřívější náboženské tolerance v českých zemích. Všichni habsburští panovníci až po císaře Josefa II. považovali za svůj přední úkol rekatolizaci země za každou cenu. Po uzavření Vestfálského míru, který pohřbil naděje exulantů na návrat do vlasti, byl v r. 1650 vydán nový císařský protireformační patent, který byl ihned uveden v život. Pronásledování tajných evangelíků, kteří zůstali v zemi, pokračovalo s nástupem dalších habsbur-

ských panovníků. Zvláště mohutná vlna pronásledování nastala za Karla VI. (1711-1740), který podobně jako jeho předchůdci byl vychován jezuiti. Prosa-
dil, aby tajní evangelíci byli souzeni a trestáni, především státními úřady. Tajní evangelíci byli vězněni, biti do bezvědomí. Muži byli odvedeni do armády, odkud se už většinou nevraceli.

„Odchod do exilu byla jediná cesta jak se uchránit před krutými tresty. Když exulanti líčili svůj duchovní vývoj od duchovního probuzení až k rozhodnutí odejít do exilu, používali často výraz „nepokojné srdce.“ Přetvářka a lež, v níž museli žít, je soužila. Ptali se sami sebe i zkušených lidových kazatelů, kteří přicházeli ze Saska, zda za takových podmínek mohou ještě doufat ve spasení...Nepokojné srdce, které vědělo, co by mohlo udělat, ale nemohlo se odhodlat, bylo příčinou mnoha slz, až konečně nouze o spasení přemohla existenční strach z hladu i ze pře-trhání přátelských a rodinných svazků. Pak písmáci opouštěli své domovy a za nemalého nebezpečí prchali přes hranice. Emigrace se většina lidí bála. Dodnes si myslím, že český člověk je poután ke svému domovu velmi silnými pouty a že jen veliká bída duchovní i tělesná donutila takové množství obyvatel opustit svou vlast. Svoboda svědomí v evangelické zemi byla sice velmi lákavá, ale starost o obživu rodiny vážila těžce...“(Edita Štěrříková).

K mnoha památným místům, která připomínají bolestný odchod tajných evangelíků do exilu, patří Růžový palouček nedaleko Litomyšle, kde se podle pověsti loučil J.A.Komenský spolu se skupinou exulantů s domovem a vlastí. Pře-krásně popsal toto loučení Alois Jirásek. Zde naposledy na domovské půdě vysluhovali svatou Večeři Páně „podobojí způ-

sobou“, zde pokleklí a z kropili zem živitelku slzami, z nichž vyrostly divoké růže, které nikdo nedokázal vytrhat a zničit. Zde uložili do svých zavazadel hrst hlíny z rodné země, aby je provázela bolestnou cestou všech utečenců do daleké ciziny, zde zakopali zlatý kalich jako symbol víry a pravdy, pro kterou žili, bojovali a umírali jejich otcové.

Jsou jednotlivosti těchto pověstí, které se nedají historicky ověřit. Avšak to podstatné, o čem lidová tradice vypráví, je nepopíratelnou historickou skutečností. Tento národ, který byl mnohokrát ve svých dějinách oslaben odchodem významných lidí do exilu, nezná ve své historii těžší a rozsáhlejší emigraci pro svědomí, než byla ta, s níž je spojena pověst Růžového paloučku.

Před řadou let vydala Dr. Edita Štěrříková práci o české náboženské emigraci směřující do Pruského Slezska. Na základě archivních dokumentů odhaduje, že statisíce obyvatel Čech a Moravy v průběhu 16. a 17.století odešlo jen proto, „*aby si uchovali dobré svědomí před Bohem i lidmi, aby nemuseli žít v pokrytectví. Zářivé světlo i příklad mučedníka z Kostnice, obětavá služba českých predikantů a kolportérů zakázaných knih, které nahrazovaly zničené rodinné poklady, to vše trvale působilo na srdce našich předků, takže nakonec učinili rozhodnutí, které rostlo z výzvy Pána Ježíše Krista: „Co je platno člověku, kdyby celý svět získal a své duši škodu učinil?“ Jsou hodnoty ještě větší než je domov a vlast a půda a jazyk.*“

Zakopaný kalich, o němž pověst vypráví, je symbolem duchovní situace, která nastala po Bílé hoře. Obrazně řečeno, kalich jako symbol svobody a tolerance, byl po dobu Temna zakopán. Skrývalo se však v něm veliké poselství pro budoucí

generace, které jedinečně vyjádřil poslední biskup české větve Jednoty bratrské, Jan Amos Komenský, ve svém Kšaftu umírající matky Jednoty bratrské v části, kterou věnoval své vlasti a svému národu: „*Na tebe národe český a moravský, vlasti milá, zapomenouti nemohu, při svém dokonalém s tebou loučení, nýbrž k tobě se nejpředněji obračejíc, tebe pokladů svých, které mi svěřil Pán, nápadníkem a dědicem činím: Věřím i já Bohu, že po přejiti vichřic hněvu, hříchů našimi na hlavy naše uvedeného, vláda věcí tvých k tobě se zase navrátí, o lide český.*“ Jednoho dne, tak věřil Komenský, bude zakopaný kalich opět vykopán - to znamená, že bude navracena potomkům českých evangelíků opět svoboda svědomí. A nositeli této svobody budou potomci těch, kteří pro víru opustili milovanou vlast. Pak bude naplněn vínem lásky a pravdy a bude podáván od úst k ústům všem, kteří chtějí tvořit společenství Kristova lidu. Komenský po přetěžké zkušenosti exulanta, který v exilu prožil většinu svého života a nikdy se už nemohl vrátit zpět do milované vlasti, nejlépe vyjádřil odkaz otců a matek, kteří museli opustit nejen vlast, ale především svou evangelickou církev, která vyrostla z půdy, z kropené slzami a krví.

Komenský předal nejen církvi, nýbrž celému národu převzácný odkaz Umírající matky – Jednoty bratrské, který shrnuje víru a naději celého náboženského exilu. Odkázal nám:

1. „*Především milost k pravdě Boží čisté, kterou nám před jinými národy službou Mistra Jana Husa našeho ukazuje začal Pán a kterou on s pomocníkem svým i jinými mnohými věrnými Čechy krví svou zpečetil.*“ Komenský staví na první místo čistou Boží pravdu před všemi ostatními

věcmi. Pro něj, ve shodě s M.J.Husem, pravda byl Kristus. Opustit Krista ukřižovaného a vzkříšeného znamená vzdát se života. Komenský však odkazuje ještě víc, odkazuje milost, to znamená lásku k této pravdě. Touhu po ní, přilnutí k ní, jako když se spojí dvě lidské duše. V závěru 60.let minulého století se v naší zemi vedla diskuze o tom, má-li člověk právo zmařit svůj život a tak zničit vzácná obdarování, kterými by mohl sloužit národu. Nebyla Husova tvrdohlavost, s níž trval na svém učení, velikou chybou? Co všechno mohl ještě vykonat pro církev i národ? Vždyť neměl ještě 45 let. Tak ovšem Husovi otázka nestála. Bez Boží pravdy pro něj život nebyl životem, odmítnout tuto pravdy bylo totéž, jako vzdát se dýchání, odmítat potravu, bez které není života. J. A. Komenský se obával, že může nastat chvíle, kdy národ rozštěpený náboženskými spory a válkami, se stane lhostejným vůči této hodnotě. Ano, může nastat situace, že se národ vzdá svého dědictví a tak upadne do bezvýznamnosti. Komenský s ostatními exulanty si přál, aby se v národě opět probudila touha po nejvyšších hodnotách, aby v něm rostli muži a ženy, pevní a stálí, kteří vědí, že patří Kristu. Dnešní společnost, žel, postrádá toto hluboké zakotvení života. Velkou většinu národa tvoří lidé, kteří nevědí komu patří, nevědí odkud a kam jdou. Jim i nám zní odkaz otců a matek: Odkazuji vám lásku k pravdě Boží čisté.

2. „*Poroučím horlivou žádost k plnějšimu a jasnějšimu vyrozumívání této pravdy Boží. Odkazuji tobě za dědictví knihu Boží, Bibli svatou, kterou synové moji z původních jazyků do češtiny s pilností velikou uvedli.*“ Ko-

menský neuvažoval jako moderní nezávislý filosof. Přes své encyklopedické vzdělání věděl, že Bible je jediná kniha na tomto světě, která Boží pravdu zprostředkovává. Jakmile člověk začne Bibli číst, je vtažen do vnitřního zápasu a rozhovoru s biblickým svědectvím. Pravda Boží není snadno uchopitelná. Biblické svědectví začne k člověku mluvit teprve, když začne osobně zápasit o postižení této pravdy. Bez Bible, v níž je zachyceno svědectví proroků a apoštolů a kde se setkáváme s živým Kristem, to nejde. Proto je třeba mít Bibli ve srozumitelném mateřském jazyku, proto je nutné ji vykládat s prosbami o Ducha svatého, o jejím svědectví přemýšlet a jemu se podřizovat. Tento národ byl kdysi národem Knihy - Bible. Dnes je mnohým Bible knihou zavřenou.

3. *„Poroučím obzvláště také milost k církevnímu řádu a milostné kázni, která mezi dítkami Božími býti má a musí.“* Řád a kázeň, to jsou skutečnosti, které jsou modernímu člověku zcela cizí. A přece Komenský touží mít uspořádanou společnost, církev i život každého jednotlivce. Žít podle řádu znamená žít podle věčných Božích zákonů. Poslušnost se ovšem nedá vynutit násilím. Zralá osobnost vzniká jen svobodným rozhodnutím. Až nás zamrazí, když čteme Komenského slova o milosti, to znamená o lásce k církevnímu řádu. Komenský nepochybně znal duši našeho národa. Věděl, jak nerad se český člověk podřizuje. Jak svou vlastní vůli vydává za projev svobody lidské bytosti. Milostná kázeň vede k tomu, že se člověk se zlem nesmíří. Že mu na pořádku v církvi a ve společnosti záleží a je odhodlán svést o něj zápas. Jako Kris-
4. Dále nám odevzdává *„horlivost k sloužení Pánu Bohu, a ke sloužení jemu jedním ramenem.“* Tímto biblickým obrazem - jedno rameno - se vrací k nejvýznamnějšímu problému české reformace a tou byla a je vnitřní roztržitost křesťanských církví. Do hloubky si uvědomoval, jakým pohoršením pro naše okolí je, že se křesťané, kteří mají žít z Boží lásky a Kristova odpuštění, navzájem nenávidí, odsuzují, spolu válčí, místo aby dokazovali, že uposlechli svého Pána, který řekl: *„Po tom poznají všichni, že jste moji učedníci, budete-li míti lásku jedni k druhým.“* Z nejnuitnějšího zápasu staré Jednoty vytrysklo poznání, že je třeba duchovní život dělit na věci podstatné, služebné a případné. V podstatných - ve víře, lásce a naději - musí být jednota. Ve věcech služebných tolerance a ve věcech případných svoboda. *„A ve všem láska“*, dodá k tomu Komenský. Odkazem národu je jednota církve i jednota národa. Jaká je to výzva pro nás, lidi 20. a 21. století. Ujmeme se vážně tohoto odkazu?
5. *„Odevzdávám tobě také a synům tvým snažnost v pulerování, vyčišťování a vzdělání milého našeho a milostného otcovského jazyka.“* Nejde o jen o to, prokázat kulturnost národa, je-li schopen do svého jazyka přetlumočit umělecký a vědecký odkaz nejvyspělejších národů. V české tradici šlo o něco ještě důležitějšího. Nebylo náhodou, že věrozvěstové Konstatin a Metoděj vytvořili spisovný, všem srozumitelný jazyk, aby Kristova pravda zasahovala lidská srdce a podmaňovala si je. Ani to nebylo náhodou, že právě M.J. Hus se věnoval pronikavé reformě češtiny.

Za něho byl dokončen překlad Bible z latiny do českého jazyka. Odkaz české reformace zní: I ten nejprostší člověk má právo Kristovu pravdu slyšet tak, aby jí porozuměl a pro ni se svobodně rozhodl. Obsahem křesťanské víry nejsou tajuplné náboženské obřady, ale Boží oslovení, zavolání. Jestliže svatý a věčný Bůh za námi přišel ve slovu, pak to znamená, že lidskému slovu, lidskému vyjadřování a myšlení se dostává výjimečného místa. Církev musí dbát o to, aby nebylo člověka, který by se nemohl setkat s Boží pravdou, vyjádřenou srozumitelným jazykem

6. „*Odkazují tobě mládeže lepší, pilnější a zdárnější cvičení než bývalo.*“ Péče o co nejlepší vzdělání i mravní formování mládeže, která bude jednou utvářet život milované vlasti, bylo celoživotní starostí Komenského. Dobře věděl, že při výchově mladých lidí platí to, co vyjádřil ve svém pečetním znaku: „*Omnia sponte fluent, absit violentia rebus - ať všechno samovolně plyne a násilí je vzdáleno věcem.*“ Tento vynikající vychovatel, který v oblasti pedagogiky předstihl Evropu o celá staletí, měl velikou důvěru v člověka, v jeho přirozené schopnosti, které je možné a nutné rozvíjet a zušlechťovat. Vždyť člověk v sobě nese obraz Boží. I k dítěti je třeba přistupovat s úctou, přibližovat mu složitý svět přiměřenými metodami vzdělání a umožnit mu, aby došlo ve skutečnou osobnost. Lepší cvičení mládeže doma, v rodině, na vlastních školách, aby se nemusela výchova mladých lidí svěřovat cizím institucím, to byla jeho touha. Kolik se natrápil, kolik práce vynaložil, aby škola nebyla ubíjející, nudnou a nepříjemnou povinností. Aby se

vzdělávání stávalo hrou, v níž se rozvíjí lidská individualita, i když jde o vážnou práci.

Tento veliký syn našeho národa, exulant, který do hloubi duše protrpěl ztrátu milované vlasti, se naplnění svého snu nedočkal. Pozemský stan svého života složil v zemi, v níž našel poslední útočiště, v dalekém Holandsku, v hugenotském kostelíku v Naardenu. Ale jeho myšlenky, jeho bohatý odkaz milované zemi i církvi, žije dál. V Evropě i v celém světě. Ujali jsme se my, potomci českých exulantů, tohoto odkazu? Ujal se ho náš národ? Jsme připraveni tento odkaz jednoho z největších exulantů všech dob přijmout a nechat se jím inspirovat k naší službě národu?

Když spolu hovoříme o odkazu českých exulantů, vidím v duchu i já své předky, kteří šli do neznáma pro pravdu Boží. Vidím slzy v jejich očích, když se loučili s domovem. Jejich nejistotu, úzkost, ale i odhodlání, opustit časné výhody pro slávu Kristova království. Dosud se mi nepodařilo zjistit, z kterého místa odcházeli moji předkové, ani kde byli uloženi k poslednímu odpočinku. Vím však zcela jistě, že pro ně i pro nás připravil Pán příbytky věčné, které nejsou zbudovány lidskýma rukama. Pravý domov, kde vládne láska a pokoj v blízkosti nebeského Otce a jeho milého Syna.

Pavel Smetana

Informace z konference a valné hromady

Konference a valná hromada občanského sdružení Exulant se konala 14.10.2006 v kostele ČCE v Olomouci. Zahájili jsme bohoslužbami, při kterých

kázáním na biblický text Ž 66,20 sloužila farářka místního sboru Mgr. Jana Rumlová. Kurátor sboru Ing. Jan Bartušek připomněl vazby olomouckého sboru k potomkům pobělohorských exulantů v cizině, které jsme si mnozí ani neuvědomovali. Zejména upozornil na skutečnost, že za nedlouho uplyne sto let od doby, kdy olomoucký farář František Prudký vykonal jednu z průkopnických cest za českými evangelíky v Pruském Slezsku, Polsku a na Volyni, že cesta se konala pod záštitou misijního odboru Kostnické jednoty, která také slaví stoleté jubileum, navíc Kostnická jednota aktivně působila při reemigraci potomků exulantů do země otců a dále připomněl, že v Olomouci sídlila misijní škola, která připravila několik kazatelů exulantských sborů na Volyni. Přítomní velice ocenili, že se konference zúčastnil i evangelický pěvecký sbor, který pod vedením Dr. Daniely Vrajové zazpíval čtyři písně.

Litovali jsme, že se nemohli zúčastnit manželé Jelinkovi ze Zelówa, takže původně oznámená přednáška o reformaci v Polsku nezazněla. Místo toho dopolední program pokračoval přednáškou Mgr. Miloslava Nekvasila „J.A. Komenský - zápas o jednotu křesťanských církví“. Odpoledne jsme vyslechli přednášku Mgr. Miroslava Soukupa „Cesta české reformace“. Texty těchto přednášek si budete moci přečíst v příštích číslech našeho věstníku. Závěr konference patřil opět biblické zvěsti, na text Řím 5,1-11 kázal Mgr. Jan Bistranin.

Valná hromada občanského sdružení, která se konala v polední přestávce vyslechla zprávu předsedy Mgr. Pavla Smetany o činnosti v minulém období a zprávu o hospodaření sdružení za rok 2005. Zprávy byly schváleny. Dále valná hromada zvolila na dvouleté období nový

výbor ve složení: předseda Mgr.Pavel Smetana a členové Mgr.Jan Bistranin, MUDr.Josef Čáp, Ing.Alexandr Drbal, Jana Kubaňová a Mgr.Jiří Polma. Náhradníky výboru byli zvoleni: Mgr. Petr Brodský, Jarmila Matějková, Mgr. Vlastimil Pospíšil, Ing.Dobroslav Stehlík, David Šmída a Mgr.Alena Zikmundová. Do revizní komise byli zvoleni Květoslava Klimešová a Mgr.Ing.Karel Matějka jr. První předseda našeho sdružení Prof. Ing. Karel Matějka se další činnosti ve výboru vzdal a byl všemi účastníky jednomyslně zvolen čestným předsedou sdružení.

V příštím roce by se mělo opět konat evangelizační shromáždění pořádané Exulantem, k 550.výročí Jednoty bratrské bychom se měli připojit vysazením borovice na památném místě u Rychnova nad Kněžnou a uskutečnit by se měl také zájezd na místa spojená s reformační minulostí (Lužice nebo jižní Čechy). Pro rok 2008 se připravuje mezinárodní kongres v Lešně k výročí příchodu českých pobělohorských exulantů. Při této příležitosti dojde k vyhodnocení fotografické soutěže „Rosa exularia“, kterou vám opět připomínáme a těšíme se na vaše snímky. Podmínky soutěže byly uvedeny v minulém věstníku.

Na všechny akce pořádané naším sdružením vás srdečně zveme. Informace o konání konference a valné hromady občanského sdružení Exulant je vždy oznamována v našem věstníku na jaře, ač se konají až na podzim. Časový odstup je možná důvodem, že mnozí členové na její konání zapomenou. Budeme se snažit vás o našich setkáních aktuálně informovat prostřednictvím sborů a tisku. Prosíme však, abyste si na ně rezervovali čas již v době, kdy dostanete na jaře náš věstník s termíny jejich konání.

Jan Bistranin

Byli jsme na Volyni

Občanské sdružení Exulant pořádalo v létě roku 2006 dva zájezdy: v červnu do Kostnice a dalších míst a ve dnech 6. až 10. července na západní Ukrajinu. Západní Ukrajina - Volyň je místem, kde koncem 19. a v první polovině 20. století žila nezanedbatelná česká menšina. Byly to vlastně dvě větve Čechů, které se zde setkaly, když se tu otevřela možnost získat poměrně levně půdu a uživit své početné potomstvo. Jedna větev přišla přímo z Čech a postupně se z katolíků stali pravoslavní. Tu druhou tvořili potomci českých pobělohorských exulantů, kterým se Zelov a jeho okolí v Polsku již staly těsnými.

Řada lidí se za tento zájezd s poměrně nesourodým obsazením dlouho předem modlila. Mnozí si kladli otázky: Jaká bude cesta? Zvládneme to ještě ve svém věku a při svém zdravotním stavu? A co na místě? Jak to budeme vnímat? Díky Pánu Bohu, vše dopadlo dobře, nejen bez zdravotních potíží. Vraceli jsme se duchovně povzbuzeni s vědomím, že Pán Bůh své dílo konat nepřestal.

Výchozím místem zájezdu byl Žatec. Je to jedno z reemigračních středisek volyňských Čechů po 2. světové válce. Cestou směrem na východ se počet účastníků doplňoval. Poslední nastoupili v Opavě. Nikdo nechyběl, nikdo se neopozdil. A tak 44 účastníků ve věku od 17 do 77 let, od Aše až po Ostravsko, z různých církví i bez církevní příslušnosti, v pozdních odpoledních hodinách 6. července 2006 překonalo česko-polskou státní hranici v Českém Těšíně a vydalo se směrem na východ. K nim je potřeba připočítat i dva zkušené a velmi přátelské řidiče firmy Busmat, kteří s námi absolvovali náš program a bezpečně nás

všechny dovezli zase zpět. Naše cesta končila v Žatci - krátce před půlnocí v pondělí 10. července. Někteří ovšem ještě pokračovali domů se svými blízkými auty, jiní již z Prahy vlakem do Chebu, Aše a na další místa.

Poblíž Dubna nás očekávala sestra Ljuba se svým manželem z baptistického sboru „Nový život“ v Lucku. Dovedli nás na místo kdysi výstavného, krásného, bohatého Českého Malína. Založen byl v roce 1870 českými přistěhovalci z Lounska, Rakovnicka a Žatecka. Zažil - podobně jako ostatní místa na Volyni, několikrát střídání vlád. Silně utrpěl za 1. světové války. Obyvatelé byli vyhnáni rakousko - uherskými vojsky na dva a půl roku. Pak se vrátili a zpustošený Malín byl znovu obnoven. A pak přišel tragický 13. červenec 1943. Z 444 obyvatel české a 26 polské nebo jiné národnosti bylo za živa upáleno, případně jinak zavražděno 374 Čechů, z toho 105 dětí do 14 let a 26 občanů polské národnosti. Zachránili se jen ti, kteří byli mimo obec nebo je němečtí fašisté použili k přesunu kořisti - hnaní dobytka a převozu uloupeného majetku. Těm se pak za veliké bouřky podařilo většinou uprchnout a zachránit se v lese. V sousedním Ukrajinském Malíně bylo tentýž den zavražděno 132 obyvatel.

Další zastávkou byla Michalovka poblíž Rovna, jen několik kilometrů od silnice Luck - Rovno (dnes Rivne). Můžeme říci, že to je kolébka českých baptistů i českých reformovaných evangelíků na Volyni. Byla založena v roce 1878 zejména přistěhovalci z exulantského Zelova a okolí v Polsku. Několik se jich přistěhovalo na Volyň již o něco dříve na jiná místa, ale brzy využili výhodnější podmínky pronájmu pozemků na panství knížete Karola Radzvila na Michalovce. Prvními přistěhovalci byli evangelíci, ale

poměrně brzy přibyli i baptisté. V roce 1885 to již byla asi patnáctičlenná skupina baptistů, která konala bohoslužebná shromáždění a rychle se rozrůstala. Oba sbory měly rozvinutou duchovní práci i sborové složky - pěvecké sbory, nedělní školu, hudbu. Evangelíci postavili kostel, na kterém je pamětní deska. Kostel však po reemigraci Čechů v roce 1947 přestal sloužit církevním účelům. Baptisté postavili modlitebnu, která již nestojí. Nestojí ani většina českých dřevěných chaloupek. Také bývalý hřbitov je dnes součástí lesa a lze tam nalézt jen zbytky náhrobků a několik kovových ohrádek. Podařilo se nám rozluštit jen tři jména a několik neúplných dat. Je to Jaroslav Provazník, Anna Petráková a Leon Klinger.

Po dlouhé cestě se většina účastníků s chutí napila vody ze studně nad bývalým evangelickým kostelem a umyla. Při tom se již místní obyvatelé začali vyptávat na své známé, kteří na Michalovce někdy bydleli nebo tam přijeli s různými zájezdy. Jedna žena dokonce s námi jela kus cesty, aby nám v autobuse zazpívala některé národní ukrajinské písně. Pak se musela několik kilometrů vracet (zřejmě pěšky) zpět.

Před 18. hodinou jsme dorazili k modlitebně či kostelu dnes prvního baptistického sboru v Rivnem-Basovom Kutu, kde jsme se setkali s kazatelem sboru Volodymirem Bachurem a dalšími našimi hostiteli. Ubytováním v rodinách členů sboru skončil druhý den naší cesty a první den pobytu na Ukrajině. Ráno nás již čekal další program - návštěva Zdolbunova, Mirotína, Českého Háje a kratší prohlídka oblastního třístatisícového města Rivne.

Počátky baptistické práce ve Zdolbunově spadají před 1. světovou válku. Samostatný sbor však zde vznikl teprve v době působení bratra kazatele Viléma Vo-

lanského, rodáka z Požděnic u Zelova. Oficiální shromáždění začala v Zdolbunově v roce 1926. Již koncem roku 1928 byla otevřena nově postavená modlitebna s kapacitou asi pro 150 lidí a bytem pro kazatele. Při stěhování Čechů do vlasti v roce 1947 byla předána ukrajinským baptistům, avšak sovětské orgány ji brzy zabavily a využívaly ji jako soudní budovu, v které soudili i věřící kvůli šíření evangelia. V současné době je majetkem ukrajinských baptistů, kterým byla vrácena v době Gorbačovovy vlády. Ti si však před několika lety koupili sousední pozemek a na něm postavili novou, větší moderní modlitebnu s potřebným zázemím, protože původní jim již nestačila. Měli jsme možnost si ji prohlédnout a pohovořit si i s bývalým kazatelem Alexandrem Nazarukem, který nyní jako důchodce slouží v nově založeném sboru v nedalekém Novomylsku. Ve Zdolbunově jsou dnes ještě další baptistické sbory a několik dalších je i v okolních vesnicích (Zdolbici, Kvasilově i jinde).

Další naší zastávkou byl Mirotín. Ten byl založen v roce 1902 na pozemcích, které zakoupilo asi 40 českých rodin z Michalovky, Jadvipola, Kupičova a dalších míst v blízkosti ukrajinské vesnice Hlupanin. Nová česká obec byla pojmenována Mirotín. Brzy se zde osamostatnil český baptistický sbor - v pořadí druhý na Volyni - po Michalovce. Asi po deseti letech byla v sousedství Mirotína založena další česká osada - Český Háj. V roce 1912 byla v Mirotíně otevřena nová baptistická modlitebna, postavená svépomocí. Sbor si na ni sám vyráběl i cihly. Do modlitebny se vešlo několik set lidí. Častokrát byla plná. Zejména slavnostních shromáždění o církevních svátcích se zúčastňovali i další Češi z Mirotína, Českého Háje a okolí. Mirotín se stal hlavním

centrem volyňských českých baptistů. Souběžně vznikaly i další sbory a stanice. Některé byly převážně české, jiné národnostně smíšené. Pána Boha společně oslavovali Češi, Poláci, Ukrajinci, Rusové i Němci. Po vystěhování se Čechů do Československa převzal mirotínskou modlitebnu (kostel) sovětský stát a přestavěl ji na kulturní středisko. Tomuto účelu slouží dodnes. Vedle kostela je stále původní škola, dobře udržovaná, která slouží k základnímu vzdělání ukrajinských dětí. Jako škola slouží i další stavení z druhé strany kostela - původní chalupa Valáškových a po jejich vystěhování se do Československa v roce 1925 pak Pospíšilových. Funkční je i studna - stále ještě s rumpálem a kvalitní pitnou vodou.

Nedělní den byl pro všechny příležitostí k účasti na bohoslužbách, dopoledne v Rivnem - Basovom Kutu a v podvečer v Lucku. V Rivnem bylo ve shromáždění kolem 700 lidí všech generací, v Lucku ještě více. Křesťané na Ukrajině se radují z mimořádné náboženské svobody, která je největší v historii. Počet baptistů a dalších evangelikálních křesťanů značně roste. V posledních dvaceti letech se přibližně zdvojnásobil. Na Volyni je růst ještě větší. Úměrně tomu vznikají také nové sbory, nejen ve městech, ale i na vesnicích. V samotném Rivnem je nyní údajně 8 sborů. Z toho jeden je tvořen zejména bývalými narkomany, kteří uvěřili v Ježíše Krista jako svého Spasitele a přijali ho za Pána svého života. Byli vysvobozeni ze svého otročení alkoholu a drogám. Průběh bohoslužeb je poněkud jiný, bohatší než v ČR; úměrně tomu i delší. Ve sboru v Rivnem, kde jsme byli, mají 4 velké pěvecké sbory, z nichž jeden vždy slouží několika písněmi. Kromě základního kázání kazatele má kratší biblické slovo také několik bratří, včetně hostů

z jiných sborů i zemí, přednášejí se básně, zaznívají svědectví a zkušenosti s Pánem. Svě místo mají také pozdravy hostů, informace o nemocných, prosby o modlitby a podobně.

Po společném obědě v suterénu modlitebny jsme se s našimi hostiteli v Rivnem museli rozloučit. Tím však náš program nekončil. Jako překvapení jsme směli shlédnout misijní křesťanskou tiskárnu „Křesťanský život“ v Lucku. Má 20 zaměstnanců. Vydává křesťanskou literaturu pro potřebu věřících i pro misijní práci, až ve statisícových nákladech.

V Lucku jsme měli příležitost se zúčastnit slavnostního shromáždění od 17 hodin. Konalo se v bývalém luteránském kostele (stále se mu zkráceně říká kircha), který byl po druhé světové válce v době sovětské vlády skladištěm, ale před několika lety mohl být upraven na baptistickou modlitebnu asi tisícičlenného baptistického sboru „Dům evangelia“. Ten je nyní sice nejstarším (založen v roce 1921), ale jen jedním z šesti baptistických sborů v tomto městě. Slavnostní shromáždění, kterého jsme se směli zúčastnit, bylo zejména k 30. výročí práce dirigentky Lydie V. Hlinské ve sboru (současně byla připomenuta její další „kulatá“ životní jubilea). Tato žena, odborně vzdělaná, vychovala za dobu svého působení v odborných kurzech asi 160 nových dirigentů baptistických pěveckých sborů na Ukrajině. Písně různých pěveckých sborů a skupin, krátká kázání, poezie, děkovné pozdravy a blahopřání sestře Lydii a hlavně oslava Pána Boha - to byla náplň tohoto nezapomenutelného shromáždění. Společný zpěv, smíšený pěvecký sbor, mužský sbor, děti, mládež, sóla a skupinky, bez doprovodu, se symfonickým orchestrem, dechovkou, klavírem, kytarami a dalšími hudebními nástroji, to vše znělo k Boží slávě. I

k Boží slávě. I účastníci zájezdu z mimocírkevního prostředí byli tímto shromážděním nadšeni.

Po krátké prohlídce blízkého historického okolí nás čekalo ještě jedno milé překvapení. Bylo to závěrečné občerstvení v budově nové, velké a moderní modlitebny baptistického sboru „Nový život“ na ulici Koňakina 15a. Tato rozsáhlá modlitebna je dominantou této části Lucka a architektonicky i účelově je velmi zdařilá. Velmi citlivě propojuje prvky tradičních ukrajinských církevních staveb a moderní architektury. Hlavní, kruhový sál má 600 míst k sezení, menší sál má 250 míst. Je zde potřebné zázemí pro různé akce. Pro nedělní školu je zde asi 20 tříd. Do nedělní školy dochází pravidelně asi 170 dětí, z toho řada je z rodin nevěřících rodičů.

Tři dny na Ukrajině a dva cestovní dny rychle uběhly. Nelze však na ně rychle zapomenout.

Dobroslav Stehlík

Po stopách potomků exulantů na Volyni

Ve dnech 6. - 10. července 2006 pořádalo občanské sdružení Exulant zájezd na Volyn. Účastníci jeli na Ukrajinu z různých důvodů. Někteří chtěli navštívit místo svého rodiště, někteří chtěli poznat, kde se narodili jejich rodiče či prarodiče. Poslední skupina účastníků chtěla využít příležitost, která se již nemusí opakovat, a to navštívit a poznat zemi, kterou obývali kromě jiných i potomci českých exulantů pro víru.

Jako člen poslední jmenované skupiny jsem o Volyni příliš informací neměl. Proto jsem byl překvapen, když jsem se dozvěděl, že i Ukrajina má svou obdobu Lidic – Český Malín. Vypálení české

vesnice připomíná pomník, který nechal vybudovat pan Oldřich Rejchrt.

Na další zastávce na Michalovce jsme měli možnost hovořit s lidmi, kteří žijí na chudé vesnici. Mile mě překvapila pohostinnost obyvatel, kteří obhospodařují skromná políčka. Nemohl jsem se nezeptat, z čeho jsou obyvatelé ukrajinských vesnic živi. Potraviny pro svou spotřebu si vypěstují, ale z čeho zaplatí elektřinu nebo pohonné hmoty do automobilů, mají-li nějaké? Odpověď na sebe nedala dlouho čekat. Další den jsme navštívili městečko Zdolbunov a na něm místní tržiště. Při pohledu na trhovkyni s košíkem okurek nikdo nemusel na tuto otázku odpovídat. Sedí tam tak dlouho, dokud neprodá vše, s čím na trh přišla.

Když jsem porovnal navštívená města Luck a Rovno s vesnicemi Michalovkou a Mirotínem, které jsme taky navštívili, viděl jsem rozdíl v životní úrovni obyvatel. Na vesnicích si mohli nechat zdát o asfaltových ulicích, všude bylo spoustu prachu, sem tam projel žebříňák tažený koňmi, ale jinak tam bylo nádherné ticho. Ve městech jsme obdivovali nádhernou architekturu a byli rádi, že jsme přešli rušnou silnici ve zdraví.

Během zájezdu jsme se účastnili dvojích bohoslužeb (v Rovně a Lucku), které mohly českému člověku připadat poněkud dlouhé. Trvaly kolem tří hodin, nicméně všichni jsme se radovali z vytvořeného společenství.

Všude jsme však měli štěstí na příjemné a milé lidi. Velice rád zmíním rodinu, u níž jsem byl ještě s jedním kolegou ubytován. Byla to pěstounská rodina s dvanácti dětmi, která nás přijala jako staré přátele. Dodnes se mi vrací večer, kdy děvčata zpívala a hrála na tradiční ukrajinský nástroj na banduru a kdy jsme

ukončili večer společným zpěvem křesťanských písní.

Přiznávám, že jsem jel do této země se strachem z něčeho neznámého, ale odjížděl jsem naplněn radostí z toho, že víra ve Stvořitele a Spasitele světa bourá hranice jazykové i vzdálenostní.

David Šmída

Paprsky kalicha v letorostech Čechů z Volyně

Dne 30.9.2006 se konalo v Žatci sedmé setkání reemigrantů z Volyně. Každé toto setkání má zvláštní atmosféru, kterou neumím dost dobře popsat. Laskavost, pohoda, dobrá nálada a radost z toho, že se sešli staří známí, které spojuje náležitost k evangelické církvi a jejich rodiště na Volyni. Přitom lidé, kteří přijíždějí, jsou roztroušeni po celé republice - doslova od Aše až po Opavu.

Každé organizování takového setkání dá hodně práce a starostí i když je pořádají sbory, jako třeba v Trpístech, kde se shromažďují evangelíci z Kynšperka a Stříbra, jejichž domovem bývalo před šedesáti lety Slezsko. Tyto akce se ohlašují při bohoslužbách v okolních sborech, ale nám Čechům z Volyně je každému poslána pozvánka, je zajištěn společný oběd a pak při kávě a pečivu je čas na povídání s přáteli.

Veškeré starosti vzal na sebe Oldřich Rejchrt z Mělníka s manželkou a pár dobrých duší ochotných pomoci. Letos jsme postrádali bratra Jiřího Tomše z Blanska, faráře a učitele z Michalovky, který vždy vtiskne tomuto setkání zvláštní pěknou pohodu.

Naše zklamání vynahradil Oldřich Rejchrt tím, že přivezl knihu, jejíž název jsem použila v úvodu tohoto příspěvku a autorem je on sám.

Po stručném úvodu a seznámení neznalých čtenářů oč v knize jde, si každý najde svůj sbor a obec na Volyni ze které pochází a dokonce dal dohromady rodiny, které ztratili kontakt a nevěděli o sobě více než 50 let. Uvedl rodiny podle místa původu a usídlení v ČSR.

Četla jsem od pana Rejchrtů více literatury a mohu doporučit všem, kteří mají historii a dobré počtení rádi. Příští sraz bude na jaře roku 2007, bude to oslava 60 let od návratu z Volyně do ČSR.

Přeji panu Rejchrtovi, aby mu vydrželo zdraví ještě mnoho roků, abychom nepřišli o to, čeho si moc vážíme - to je každoroční sraz Žatci. Děkuji všem, kteří pomáhají s organizací srazu a my ostatní máme za všechno jen vřelý dík.

Růžena Zíková

Pokud jste neměli možnost si knihu „Paprsky kalicha v letorostech Čechů z Volyně“ koupit na setkáních reemigrantů a máte o ni zájem, můžete si ji objednat na adrese občanského sdružení Exulant. V některých výtiscích došlo při vazbě k poškození vložené mapky. Dodání nové mapky je možno domluvit s Ing. Oldřichem Rejchrtem na telefonním čísle 315625253.

Ze života zelovského kantora J.M. Tomše (1884-1978)

Byl jsem požádán, abych napsal článek o svém otci, Janu Matěji Tomšovi, jenž se výrazně podílel na životě evangelického reformovaného sboru v exulantském Zelově. Ve svém příspěvku se opírám o záznamy svého otce, které nazval „Z mých pamětí“. Začnu však osobní vzpomínkou.

Jako bohoslovec jsem nejednou sloužil v různých sborech. Jednou jsem kázal v Žatci a ve shromáždění byl také můj

tatínek. Potom jsme šli kus cesty uprostřed lánů obilí a tatínek se rozhovořil o svém mládí. Bylo to vlastně poprvé, co mi takto otevřel srdce. Byl jsem dojat jeho upřímností. Vyprávěl mi, že po své konfirmaci měl duchovní zkušenost, která určila směr jeho dalšímu životu. Mnoho tehdy četl. Kromě Bible byly to knihy od kantora Jana Nevečeřala a různé časopisy, které odebíral jeho otec. Byly to Betanie, Hlasy ze Siona, Českomoravská jednota a Gazeta świąteczna. Duchovně mu nejvíce prospěla Betanie, protože tam byly jasné a prosté výklady Písma svatého. Jeho duchovní hledání přivedlo ho k poznání vlastní nedostatečnosti a to jej činilo nešťastným. Báł se dokonce jít spát a to proto, že by v noci mohl nepřipraven zemřít. Jedou, při soukání cívek, přemýšlel o svém stavu a přišel k přesvědčení, že nemůže věřit tomu, co je psáno v Bibli. A to znamená, že jej nečeká nic jiného, než zahynutí. Avšak tu na něj přišlo nějaké vytržení mysli, byl obklopen temností a řítil se do propasti. V tom strachu uslyšel hlas, který ho ujišťoval, že v Bibli je vy-psána pravdivá cesta o jeho záchraně a že má tomu uvěřit. A on uvěřil. Místo tmy obklopilo ho světlo a naplnilo ho nesmírné štěstí. A o tom hned vyprávěl domácím a modlil se s nimi. Také svým kamarádům všechno řekl. Můj tatínek dále pravil, že všechna větší zklamání v pozdějším životě pocházela z toho, že se nedržel vždy věrně cesty, která mu byla ukázána a že příliš uplatňoval to své „já“. Na štěstí Boží milost byla vždy větší než jeho prohry. A o té milosti svědčil až do konce života.

Nyní bych nechal „promluvit“ jeho zápisky – „Z mých pamětí“, které vznikaly v době, kdy dovršil své sedmdesátiny.

Mám před sebou rodný list, v němž čtu, že jsem se narodil ve vsi Folvarku ve

sboru kučovském dne 25.února 1884. roku. V rodném listu se nezaznamenávalo, kdo křtil. Moji kmotři byli Karel Mundil, Karel Tomeš a Joanna Tomšová. Narodil jsem se den po Matěji a proto maminka chtěla, abych se jmenoval Matěj. Ostatní byli proti tomu jménu. Spor se skončil kompromisem. Dostal jsem dvě jména – Jan Matěj. Moji rodiče Pavel Tomeš a Zuzanna, rozená Kumpoltová, měli hospodářství. Můj rodný dům měl velkou světnici a komoru. Na druhém konci byl chlív. Později byl chlív přistaven ke stodole a ze starého byla udělána světnice. Měli jsme kobyly, krávu, jalovici, prase a slepice. U cesty byla menší zahrádka a za dvorem větší ovocná a zeleninová. Moji rodiče měli celkem osm dětí. Dokud byly malé, pracovalo se pouze na poli. Když ty starší dorostly, ve světnici byly postaveny dva tkalcovské stavy, na kterých se tkaly bavlněné látky pro tak zvané fabrikanty v Klešcově. Děti obojího pohlaví nosily až do dvou let kromě košile jen jeden kus oděvu, tak zvanou kytličku, z flanelu nebo jiné silnější látky. Byla to prostá suknice s rukávy a kapsou. Nepamatuji, že bych se z domova daleko vzdaloval. Nejdále to bylo na písčitou cestu, kde si sousedovic děti hrály. Doma jsem pomáhal při pasení krávy anebo jsem soukal cívky na kolovratě. Do nedělních shromáždění chodili jsme všichni.

Můj otec se narodil v Čermíně, matka na Folvarku. V Kučově byla modlitebna, nazývaná všeobecně školou. Na jednom konci byl sál na bohoslužby, na druhém byt pro kantora, který sloužil zároveň jako učebna pro české děti. Mne učili dva kantoři: Josef Kulhavý a Jan Nevečeřal, otec Jana Nevečeřala, superintendanta ve Varšavě. Byla tři oddělení: slabikáře, katechismusy a zákonky. Nižší dvě oddělení

psala na dřevěných tabulkách a třetí v sešitech. Třetí oddělení se učilo také polskému jazyku z polských čítanek. Učili jsme se v kuchyni pana kantora asi v počtu dvaceti žáků a žákyň. Vyučovalo se od osmi hodin do dvanácté hodiny a odpoledne od jedné do čtvrté hodiny. Přespolní žáci si přinášeli k obědu chleba anebo bramborové placky. Vyučování začínalo ranní modlitbou z katechismu, který měl titul „Mléko pravdy Boží čisté“. Po modlitbě se zpívalo z „Písní cestou života“. Pak byla chvíle tichého učení, načež následovalo vyučování nejstarších dětí. Potom přicházeli ke stolu žáci z druhého oddělení a četli z katechismu, načež jim bylo uloženo psaní. Naposledy byli vyslýcháni ti žáci, kteří četli ze slabikářů. Těmto slabikářům říkali starší žáci „osmilistá bible“. Tento slabikář měl skutečně jen osm tvrdých lepenkových listů s abecedou, slabikami a dalšími články jako Otče náš, Věřím v Boha, Desatero Božích přikázání, Zpěv Marie panny, modlitby, mravní naučení v příslovích s množilkou. Po vystavění kostela v r.1896 bylo vyučování přeneseno do bývalého modlitebního sálu, kde bylo vše zařízeno k řádnému vyučování. Tam se vyučovalo třem jazykům: českému, polskému a ruskému.

Starší žáci se připravovali na konfirmaci. Příprava záležela v učení se katechismu. Farář B.Jelen z Varšavy přijel a bez předcházející zkoušky nás přijal. Před stolem Páně v den konfirmace odříkal každý z nás jednu otázku z katechismu a společně Věřím v Boha. Pak jsme po dva klekali na stupeň a říkali veršiček z Bible, zatím co duchovní vložení rukou na hlavu doprovázel slova požehnání. Byl jsem konfirmován v Kučově v neděli 8.května 1898.

Konfirmací skončila pro mne docházka do české školy. Tatínek chtěl mne poslati do některé misijní školy v Německu, avšak maminka byla proti tomu. V náhradu za ten nezdařený pokus posílal mne otec na soukromé hodiny k ruskému, německému a polskému státnímu učiteli tak, jak se v Kučově po sobě střídali. Po svém duchovním obrodu v rodičovském domě ve Folvarku velice rád jsem navštěvoval biblické hodiny v Křoukách-Žlobnici. Konaly se po nešporních bohoslužbách u svobodné sestry Marie Tomšové. Řídil je můj otec a někdy také já. V týdně jsem konal biblické hodiny v Alexandrově asi půl hodiny vzdáleném od Folvarku. Doma jsem pomáhal v tkalcovství a na poli. Pak jsem byl poslán asi na půl roku do Varšavy, kde jsem byl učitelem Markem ze Zelova připravován na zkoušku kantora-učitele. Na hodiny hudby jsem chodil k profesorovi Kacperovi Tosiovi. Tam jsem prožil revoluci r.1905. Občané očekávali, že carská vláda udělí jim větší svobodu, avšak za několik týdnů větší projev svobody byl trestán vězením. Z Varšavy jsem se vrátil k rodičům, kteří hospodářství na Folvarku prodali a odstěhovali se do Lodže. Zkoušku na kantora jsem vykonal ve 22 letech v lodžském gymnáziu dne 17.března 1906. Poněvadž nebylo volné místo pro církevního kantora-učitele, pracoval jsem v tkalcovské továrně v Lodži. V neděli dopoledne jsme chodili do shromáždění, které se konalo v kapli evang. a.v. a odpoledne do své kaple. Tehdy v lodžském sboru pracoval Jan Nevečeřal, kantor z Kučova.

Od 14.ledna 1907 do 20.dubna 1911 ujal jsem se se souhlasem konsistoře evang.reform. ve Vilně práce ve sboru kupičovském na Volyni. Jako kantor-učitel jsem bydlel v církevním domě, ve

kterém byl sál pro nedělní shromáždění a učebna pro děti. V adventě a v postních nedělích konaly se i nešpory. Založena byla Nedělní škola a pěvecký sbor. Nabádal jsem mládež, aby se vyhýbala hostincům a částečně to pomohlo. Jednu zimu vyučoval jsem děti v Dažvě, vzdálené 5 km od Kupičova. Staršovstvo kupičovského sboru podalo žádost školnímu inspektoru v Kovli o českou církevní školu. Když žádost byla zamítnuta, z poručení sboru jsem začal vyučovat bez dovolení. Avšak církevní škola v Kovli neměla dlouhého trvání. Našel se zrádce, který donesl zprávu o vyučování a školní místnost byla zapečetěna. Pak jsem chodil po rodinách a vyučoval děti českému čtení a psaní. Práce mezi mládeží a dospělými bylo dost. V r.1908 vstoupil jsem do stavu manželského s Marií Mokrou. Na počátku roku 1911 přijel do Kupičova farář B.Radechovský, který jménem staršovstva přivezl mi povolání za kantora do Zelova. Tam jsem se odstěhoval s rodinou 22.dubna 1911. Rád vzpomínám na kupičovský sbor. Jeho členové byli obětaví a téměř všichni navštěvovali bohoslužebná shromáždění. Ovšem scházelo tam duchovní probuzení.

Po příjezdu do Zelova jsem zjistil, že můj předchůdce má tam jistý počet svých přívrženců a proto začátek mého působení byl trapný. Avšak když došlo k mé volbě, všichni byli pro mě. Pracoval jsem v kanceláři, vyučoval konfirmandy, Nedělní školu, vedl Sdružení mládeže, zastupoval faráře při bohoslužbách, doprovázel zpěv na varhany v kostele a vedl zpěv při pohřbech. Církevní škola v Zelově byla otevřena slavnostním shromážděním v březnu 1913. Vyučoval jsem čtení, psaní, počtům, češtině, polštině, ruštině a náboženství. Byla to krásná doba mé práce, bohužel krátká – jen do

září 1914, kdy vypukla první světová válka.

Polsko do r.1914 patřilo Rusku. Rodiče měli příslušnost ruskou, ale moje narození neohlásili na úřadě proto, abych nemusel na vojnu. Vojenská služba trvala tehdy 6 až 12 let. Já měl podanou žádost o ruskou příslušnost a měla být vyřízena za měsíc. Ale to mi nepomohlo a jako cizí státní příslušník byl jsem internován na Sibiř. Rozloučil jsem se s rodinou v naději, že válka do tří měsíců skončí. Jak mylné byly naše představy! Když jsme se dostali do Varšavy, naložili nás do nákladních vozů opatřených pryčnami dole i nahoře. Já měl místo na horní pryčně vedle Němce, který mluvil polsky a měl dvě německé Bible. Jednu jsem si od něho koupil. Měli jsme pěkné chvílky při společné četbě. Nás, civilních zajatců, bylo hodně – celý vlak.

Za 30 dní jsme dojeli do města Novonikolajevska na západní Sibiři. Dokud Rusové vyhrávali dostávali jsme dobrou stravu a svítili elektrickým světlem. Když prohrávali, dali nám petrolejové lampy a strava se zhoršila. Byli jsme ubytováni v barácích za městem. Přes plot jsme se dostávali k věřícím ruským přátelům ve městě. Od rodin jsme dostávali dopisy prostřednictvím švédského Červeného kříže. Když přibývalo vojenských zajatců, museli jsme vyklidit baráky a připravit se na cestu do Kolyvaně. Bylo to v zimě. Ještě za tmy přijeli mužici na saních, tažených vždy jedním koněm. Naložili jsme svoje kufříky a sami jsme klusali za saněmi. Jen čtyři mohli ještě přisednout. A tak jsme se střídali. Cesta byla dlouhá asi 60 km. Ráno nás ubytovali v prázdných domech a naše parta si zvolila za kuchaře bratra Hovorku, baptistu. On chodil nakupovat za peníze, které od nás vybral. V neděli jsme mívali malá shromáždění.

Když přišla zima, tak jsme byli odříznuti od světa. Spojení s Novonikolajevskem bylo pouze saněmi, přes zamrzlou řeku Ob. V létě jsme jezdili parníkem. Jednou jsem jel s bratrem Ondrou, baptistickým kazatelem ze Zelova. Viděl jsem po něm, že není to s ním v pořádku, ale on že musí se zuby k lékaři. Tam onemocněl, ležel celý den a pak nemocný večer jel se mnou zpátky do Kolyvaně. Odvezli jsme ho do nemocnice a tam krátce potom zemřel. Druhý náš přítel, který složil kosti na Sibiři, byl Karel Grabula, tkadlec ze Zelova. Dali jsme jim cementové náhrobky. Jsou pohřbeni na pravoslavném hřbitově v Kolyvani.

Po obdržení průkazů z Petrohradu pro zajaté civilní Slované, chystali jsme se na svobodnější pobyt v Omsku, kam se přihlásila většina Čechů ze Zelova. Omsk byl oblastní velké město a o přiměřenou práci tam nebyla nouze. Tím více, že se tam otvírala první na Sibiři tkalcovna na sukno. A tak denně chodili jsme do továrny a dobře vydělávali. Mistři v továrně byli Češi z vojenských zajatců. Hned první neděli jsme vyhledali modlitebnu Evangelických křesťanů. Shromažďovalo se tam asi pět set posluchačů. Kazatel byl lotyšské národnosti. Také já jsem byl zván na kazatelnu a nějakou dobu jsem cvičil sborový zpěv. Konečně se válka blížila ke konci. V Omsku došlo ke společenským změnám. V továrně vznikl dělnický výbor, jehož předsedou byl jsem zvolen já. Jednoho dne přijeli do Omska čeští dobrovolníci 1.čsl.pluku a pozvali nás, abychom jeli s nimi dále na východ. Kdo chtěl, mohl se připojit jako člen jejich pluku. A tak jsme se rozloučili s Omskem a jeli jsme do Vladivostoku. Tam jsem pracoval jako pomocná síla v kanceláři našeho pluku. V lednu 1920 přijela pro nás americká loď, která nás

odvezla do Japonska a pak jsme další lodí pluli okolo jižních břehů Asie a Suezským průplavem do Itálie, do přístavu Terst. Z Terstu jsme vlakem dojeli do Prahy. Nocoval jsme u bratra faráře Radechovského a těšil se už na návrat do Zelova.

Když jsem přijel do Zelova, domov jsme nenašel. Manželka s dětmi se po odchodu Němců a po vzniku polského státu odstěhovala do Kupičova, který se v té době nacházel také na území Polska. Moji rodiče se odstěhovali do Alexandrova ve sboru kučovském. Vzal jsem si dovolenou na dva týdny a jel jsem za rodinou do Kupičova. Kupičovský sbor si přál, abych zůstal u nich a sloužil jim jako učitel a kazatel. Avšak když má dovolená uplynula, odjel jsem se svými syny do Zelova. Manželka nemohla jet se mnou, protože onemocněla. Rozloučil jsem se s ní s rozhodnutím, že až se uzdraví, přijede za mnou. Ale k tomu už nedošlo, protože 30.ledna 1921 zemřela. V roce 1923 oženil jsem se po druhé. Mou ženou se stala Libuše Balounová z Boratína. Práce v zelovském sboru byla po odchodu faráře B.Radechovského svěřena faráři V.Fibichovi a mně jako kantoru a učiteli. Opět jsem vyučoval na školách náboženství a češtině, připravoval děti ke konfirmaci a řídil Nedělní školu. Ve Sdružení mládeže jsem byl předsedou. Při bohoslužbách jsem doprovázel na varhany a zastupoval faráře za stolem Páně. V roce 1933 byl jsem v misijní škole v Olomouci, kde jsem 21.-22. dubna složil diakonskou zkoušku.

Po faráři Fibichovi nastoupil farář Pia-secki. Poněvadž faráři měli nízký plat, tak vyučování náboženství převzal bratr Pia-secki. Můj plat se tak snížil, že jsem musel uvažovat o tom, co v té situaci dělat,

abychom netrpěli nouzi. Chtěl jsem si pomoci tím, že jsem církevní pozemek pronajal Polákovi místo Židovi. Tím jsem popudil Židy proti sobě. Zelovští Češi byli více nakloněni Židům než Polákům. V důsledku toho, a také díky chybám, kterých jsem se nevědomky dopouštěl, byla proti mně rozvířena kampaň. Dopadlo to tak, že moji nepřátelé boj vyhráli a já jsem musel opustit práci v zelovském sboru. Ještě než jsem opustil Zelov, odejel jsem do Misijní německé školy ve Więcborku na Poznaňsku. Na Zelený čtvrtek byla v ústavu Večeře Páně, ale já jsem nemohl přistoupit, poněvadž jsem neodpustil svým nepřátelům. Avšak během vysluhování proběhla mou duší velká lítost, že se nedovedu zbavit hněvu. Ta lítost mě dovedla až k pláči a v tu chvíli jsem odpustil a mou duší naplnily blaho a klid. Přes všechny těžkosti, které jsem prožil v Zelově, rád na něj vzpomínám. Vážím si u zelovských bratří a sester věrnosti exulantské tradici. Téměř všichni zachovali lásku k víře otců a české řeči.

Se zelovským sborem jsme se rozloučili v měsíci červnu 1934 v nedělním odpoledním shromáždění. Kostel byl plný. Naposledy jsem doprovázel zpěv na varhany a kázal od stolu Páně. Dne 12.července, laskavostí továrníka bratra Jar.Jersáka, naložili jsme svoje věci do auta, které nás dovezlo na nádraží v Lasku. Odtud já, Libuše, naše děti Jiří a Jarmilka, jeli jsme do Michalovky, exulantského sboru na Volyni. Před mým příchodem Michalovští neměli ještě stálého kazatele. Velice je to mrzelo a strádali tím. A proto uvítali, že jsem se rozhodl pracovat mezi nimi. Avšak byt pro nás ještě nebyl hotový a tak jsme chvíli žili ve staré chaloupce, která už mnoho let nebyla obydlena. O tom provizoriu jsme ovšem věděli předem, poněvadž staršov-

stvo nám o tom psalo. Z chaloupky jsme se stěhovali, až byla modlitebna a spolu i fara dokončena a připravena k používání. To bylo ještě v roce 1934. V Michalovce jsem setrval až do přestěhování našich rodin z ukrajinské Volyně do Československa. Práce v michalovském sboru bylo dost: bohoslužby, Nedělní škola, nešpor, biblické hodiny, příprava učitelů Nedělní školy, Sdružení mládeže, vyučování náboženství na školách, objížďení kazatelských stanic, pastorační atd. Navíc po odchodu bratří kazatelů Jelínka a Opočenského do Československa, sloužil jsem svátostmi podle potřeby ve všech českých evang.reformovaných sborech na západní Ukrajině.

Zápisky mého otce mají své pokračování. Zmiňuje se ještě stručně o své duchovenské práci po válce, kdy se s rodinou dostal do Čech, kde jako vikář ČCE působil v Ústí n/L-Trmicích. Tuto tatínkovu činnost jsem mohl bezprostředně sledovat a leccos mi z toho utkvělo v paměti.

Vrátil bych se však ještě do jeho dřívějších let, k jeho působení v Zelově a na Michalovce, o kterém se tatínek nezmiňuje anebo jen jaksi mimochodem. Myslím, že nerad o sobě mluvil. Asi to bylo také tím, že neměl rád mnoho zbytečných slov, ale vážil svá slova a byl v tom i kus jeho skromnosti. Tím více jsem byl potěšen, když jsem v knize „Země otců“ o něm četl, jak se staral o zelovskou mládež, a že jí byl příkladem i jako dobrý vlastenec a duchovní rádce. Dbal také na její morální základy neboť nechával mládeži podepisovat listiny proti kouření, hrám v karty a alkoholu. Nezapřel ani své organizační a evangelizační schopnosti, když v r.1923 odjel ze Zelova do Kupičova jen proto, aby bratru kazateli Míčanovi a bratru Hájkovi připravil vše potřebné pro jejich

službu evangeliem. Velmi mě zaujala informace, že r.1931 redigoval časopis "Radostné mládí", který se stal vzácným pramenem k dějinám Zelova na počátku třicátých let. Byl to věstník evangelické mládeže a byl psán ručně. Je dost možné, že tento věstník můj otec nejen redigoval, ale také psal. Ani bych se nedivil, protože až do svého stáří měl krásný rukopis. Já jsem opouštěl Zelov ve svých desíti letech. Ale i z tohoto raného dětství dovedu si něco o tatínkovi vybavit. Na fotografiích z té doby vypadá vážně až přísně. Pamatuji si na jednu příhodu, která vypovídá, že dovedl potrestat neposlušnost. Viděl jsem ho s páskem v ruce, jak vychovává svého nejstaršího syna. Ale nebyl vždycky tak přísný. Dovedl si také se mnou hrát. A jednou jsme „spolu“ vytahovali z potoka raky, kteří měli své skrýše pod kořeny stromů. A jak se dovedl smát, když v cirkuse, kam mě vzal, klaun bavil obecenstvo.

Potěšilo mne také, jaký měl krásný vztah ke svým volyňským spolupracovníkům na roli Páně. Příklad za všechny. Bylo to r. 1937, kdy polský režim začal jednat s československými občany na Volyni jako s nepřáteli. V té době byl bratr Balabán, duchovní správce evang.reformovaného sboru v Boratíně, zatčen. Ve své knize vzpomínek píše, že během vyšetřování na četnické stanici poznal věrného přítele. „Byl to bratr kazatel Tomeš z Michalovky. On si ke mně přisedl, držel mě za ruku a tichým způsobem mi citoval povzbudivé verše z Písma, a jen ať se ničeho nebojím. Zatímco bratr kazatel Opočenský se ihned z jisté opatrnosti někde ztratil.“ Tatínek se nejednou zastal členů svého sboru a spoluobčanů vůbec. Bylo to zvláště při německém vpádu do Sovětského svazu (22.6.1941), kdy také Michalovští okusili hrůzy války.

Ovšem, nejdříve to bylo tak, že pro většinu z nás byl příchod německých vojsk osvobozením od bolševického řádění. Strach z jejich represálií pominul. Vždyť málo scházelo – jen čtyři dny – a prvních pět michalovských rodin by bylo vyvezeno na Sibiř. Především to byla naše rodina (tatínek měl písemný styk s cizinou), pak rodina baptistického kazatele Dušánka, Jeřábkoví, Hůlkovi a Rejchrtovi (Václav Rejchrt obdržel třikrát korespondenční lístek ze zahraničí). První dva týdny se bojovalo v našem okolí. Také naše vesnice byla dělostřelecky ostřelována německou baterií a naše modlitebna byla několikrát zasažena. Brzy ráno šla delegace Michalovských, vedená mým otcem, směrem k německým pozicím. Podařilo se jim vedení baterie přesvědčit, že v naší vesnici už nejsou sovětské oddíly.

Byly i jiné případy, a to když němečtí vojáci zatýkali nebo věznili michalovské spoluobčany, že se můj otec vždycky těch postižených zastal a pomohlo to. Byl také žádán, aby pomohl při jednání s úřady, když rodiny hledaly mezi vojenskými zajatci někoho ze svých příbuzných. Zastal se i jednoho bratra z Ostravy, který byl židovské národnosti, ale patřil do evangelické církve. Když byl vypovězen na Ukrajinu, chtěl najít úkryt mezi evangéliky v Boratíně. Nebylo tam však bezpečno a tak se dostal na naši faru. Tatínek zařídil, aby mohl vypomáhat v rodině bratra V.Rejchrt. Gestapo se to však nějak dovědělo a tak milý bratr dostal pozvání k výslechu do Rovna. Otec šel s ním a vysvětlil, jak to je, a že dotyčný se hlásí k české národnosti a ke křesťanství, i když měl hvězdu v kapse. Byli propuštěni a když se stavili na římskokatolické faře, farář prohlásil, že to byl zázrak. O Židech se vedli u nás rozpravy snad vždycky, když přišel na návštěvu bratr Pavel

Rejchrt starší. A také vzpomínal často na Zelov. Myslím, že v michalovském sboru byl velký zájem o biblické věci a o duchovní a historickou literaturu. V rámci působení České matice školské se zdárně rozvíjela knihovnická činnost. Bratr Oldřich Rejchrt ve své knížce „Michalovské ozvěny“ píše: „Zde je třeba připomenout působení Jana Matěje Tomše... Od jeho příchodu v r.1934 vzrostla touha mladých lidí po vzdělání, vzrostl zájem o českou kulturu a knihu. Požíval mezi svými občany všemi, bez rozdílu církevní příslušnosti, velkou autoritu.“ Dokladem touhy po vzdělání v exulantském michalovském sboru je i dopis z Prahy z r.1936 od sestry B.Houškové, který byl adresován mému otci: „Vzpomínám Vašich slov, jak naši krajané touží po české knize pro děti. Co jsem shledala, posílám naší české mládeži v zahraničí, aby vzpomněla na svou vlast... Jak se Vám daří v české kolonii? Vzpomínáme na Vás...“

V březnu 1944 se michalovští branci rozloučili před odchodem na vojnu v ekumenickém shromáždění v naší modlitebně. Odcházeli do nově vytvořeného 1.čsl. armádního sboru v SSSR. Pro mého otce nastala nová starost. Povzbuzovat ty, kteří se dostali na válečnou frontu anebo se na ni připravovali. Mnozí se snažili o korespondenční spojení s domovem. Jako příklad uvedu několik úryvků z dopisu sestry Růženy Koutecké, který psala v září 1944: „Milý pane kazateli,oznamuji Vám, že se nacházím v Kijevě na medicinských kursech. Daří se mi dotedka, chvála Bohu, dobře, ze strany materiální. Jenom ze strany duchovní se necítím tak volná jako doma... Nemůžu každou neděli jít do kostela, nemůžu se v klidu pomodlit... Vždycky jsem si vážila nedělních bohoslužeb... Prosím Pána Boha, aby mě podpíral v tom duchovním živo-

tě... Vzpomínám často na nedělní školu...“.

J.M.Tomeš přijel s Michalovskými do ČSR v r.1947 a nastoupil práci kazatele ve sboru ČCE v Ústí n/L-Trmicích. V této diaspoře vyhledával opět evangelické rodiny a konal všechnu sborovou práci: bohoslužebná shromáždění na třech místech, biblické hodiny, přípravu konfirmandů, vyučování náboženství na školách a společně s manželkou Libuší pastorači. V té době dostal od Synodní rady ČCE osvědčení, kterým byla uznána jeho ordinace na Volyni a v důsledku této ordinace byl mu propůjčen titul vikáře ČCE. Nejen v Trmicích, ale i později, v důchodovém věku, cítil stále ještě odpovědnost za členy michalovského sborového společenství, vyhledával je anebo přijížděli za ním.

Nezapomněl ani na Zelov. Dokladem toho je jeho korespondence. Cituji z dopisu faráře Jaroslava Nevečeřala z r.1948: „Milý bratře Kazateli!... Byl jsem v Kučově a je to tam neveselé, neboť můj otec, který má 79 roku, nemá komu předat svoji práci. Vše co cennější, životnější, to vše jest dnes v Československu. U Marychny v „Křoukách“ byl jsem posledně několikrát po poledni v neděli a chvíle takové jsou mi posílou, ale i naplňují smutkem, že takových žen již dnes není, jako není více Najmanu v Zelově... Věřte mi, že i u nás v Zelově není to veselé. Je nás asi 550 duší a je to velmi bolestné hledět v neděli na prázdné lavice... S Varšavou je to také smutné po smrti Super.Skierského... Promiňte, že tak pozdě a tak smutně k Vám píši, ale myslím, že jsme všichni presem života stlačeni – a Bůh nám buď milostiv – jsme my sami tomu vinni...“

Když jsem nastoupil do Liběchova u Mělníka jako duchovní správce, přistěhoval se tatínek s rodinou na liběchovskou faru a pomáhal i tam ve sboru. Doprovázel ve shromáždění na harmoniu, měl na starosti kostelnictví, prodej církevního tisku, podle potřeby zastupoval kazatele a byl také zvolen do staršovstva. Se mnou se pak účastnil pastorálních konferencí, biblických kursů a zájezdů. Ve svých Pamětech poznamenává: „Dne 9.6.66 na pastorálce v Poděbradech měl jsem vstupní pobožnost na téma Vítězná víra (1.Jan 5,1-5)... Bratři se vyslovili, že kázání bylo prosté, podle poměrů v jakých jsem žil.“ V seniorátě si tatínka vážili a Liběchovští ho měli velmi rádi.

Když jsem byl povolán do Strmilova, odstěhovali se moji rodiče po pěti letech ke své nejstarší dceři do Krnova. Bylo to v roce 1971. Nejdříve bydleli u svého zete, evangelického kazatele na faře, ale pak se odstěhovali do družstevního bytu. Tatínek přijel nejednou za mnou do Strmilova. Obdivoval jsem jeho čilost a fyzickou zdatnost. Příklad: Dal se u nás na dvoře do štípání pařezů a pochvaloval si to, jak ho ta práce těší. V devadesáti letech svého života dopisoval si se sestrou Janinou Pospíšilovou ze Zelova. Uvedu několik úryvků z jejích dopisů (rok 1974-1976) a pravopis ponechávám bez změny: „...Ptáte se p.učitelky jaký je poměr mezi evangelíky a baptisty? To záleží od jednotlivcu mě se zdá že dosti dobý, scházíme se často společně ve shromáždění, někdy je to u nás společný a někdy zase u nich... Strýček Emil Pospíšil dožil se 91 let. Ještě nám pořád slouží hraním v kostele i na sálce ve shromáždění... Velikonoční svátky sme šťastně prožívaly, bylo i krásně venku i doufám, že i radost v srdcích ze slavného zmrtvýchvstání Páně...“ „Děkuji upřímě za krásné přání

k mým narozeninám i za milá slova psaná v dopise... Tak naše slavnost byla velmi požehnaná. Sjelo se hodně hostů... Bylo přečteno celý ten děj založení našeho chrámu...“ „...u nás je tento krát z uhlím špatně je jen...po pár metru na rok. Možná že Pán dá že nebude tak těžká zima. Když mi přijde mišlenka o něčem takovém...hned přijde jina, a sem zato Bohu vděčna, že ptáci Nebeští ani nesejí ani žnou a Otec Nebeský pečuje o ně a což pak mý o malé víry! Chvála Pánu za jeho zaslíbení... Pán všem vám račiž ve všem bohatě žehnati a přeji vám radostne svatky Vánoční... A děkuji moc za dopisy. Prosím za prominutí nadělala sem mnoho chyb“.

Tatínek odešel ke svému Spasiteli v 94. roce svého života. Až do posledního okamžiku vyzařovaly z něho pokoj a ujištění, že ta převzácná Boží milost jej stále provází. Měl radost, že jsme se mohli ještě u něho sejít jako rodina. Zvláště byl dojat, když ho oslovila manželka jeho nejstaršího vnuka, který se právě vrátil s ní ze svatby v Estonsku. Při pobožnosti tatínek zkoušel s námi zpívat písně „Tak, jakýž jsem“ a „Důvěřuj se v Pána, o duše má“. Slyšeli jsme též jeho vyznání. Byla to Jobova slova, jimiž vyznal Hospodinu svrchovanost a svou odevzdanost Tomu, Jemuž uvěřil: „I kdyby mne zabil, což bych v Něho nedoufal?“ Poslední tatínkova slova, kterými se s námi loučil, byla „Nashledanou u Pána Ježíše“.

Když se teď za tatínkem ohlížím, znovu si uvědomuji, že vtiskl spolu se svou manželkou Libuší své rodině něco velmi vzácného. Dalo by se to vyjádřit asi tak, že to byla reformovaná (ale i luterská) „probuzenecká“ zbožnost, která, jak se domnívám, provázela naše exulanty do Zelova a dále. A byla to také touha vyznat Ježíše jako Pána za všech okolností. Ro-

dičovské modlitby provázely nás na všech cestách a pomohly nám – dětem – abychom si své církve vážily, ji milovaly a pracovaly pro ni. Myslím, že je to výmluvné svědectví toho, jak se má plnit odkaz našich otců.

Roku 1996 se uskutečnil zájezd Michalovských do jejich rodné obce na Volyni. Při bohoslužbách jsem v kázání řekl: „Jaká je to pro mě čest, že mohu v tomto domě, kde se scházeli naši Michalovští, mluvit. Jsem dojat a vděčný Bohu, že mohu stát na místě, odkud můj otec vedl bohoslužby“. Kázání jsem ukončil slovy: „Vždy však platilo a mnozí z toho žili a žijí dodnes, že – útočiště mé a hrad můj, Bůh můj, v Němž naději skládati budu“.

Můj otec uzavřel své Paměti těmito řádky: „Radím ze zkušenosti všem čtenářům: Hleďte životní moudrost v Písmu svatém. Nespoléhejte jedině na svůj rozum. Ptejte se: Co o tom mém rozhodnutí praví Bible? Co by mi poradil Pán Ježíš. Všechny ztráty v mém životě pocházely z toho, že jsem se vždy nedržel těchto zlatých pravidel. To mnohé dobré, co jsem přijal v životě, je pouhá milost nebeského Otce. Hleďte nejprv království nebeského a spravedlnosti jeho a to vše bude vám přidáno (Mat 6,33)“.

Jiří Tomeš

Česká duchovní píseň v letech 1415-1420 aneb „mezi Husem a Žižkou

„Začali jsme podávat kalich nikoli ze své libovůle, nýbrž podle původního ustanovení Božího Syna (...) Ustanovení Kristovo, jak je zachovávala prvotní církev, to je základ, na němž stavíme.“

Mikuláš z Drážďan

Srovnáme-li výčty událostí, k nimž v Českém království došlo v letech 1410-1415, s těmi, které se odehrály v letech 1415-1420, možná nás zarazí, jak je ten druhý seznam krátký. Častokrát se dočítáme pouze o Husově upálení, o nepokojích, které kostnický rozsudek vyvolal, a hned poté mnohé historické přehledy skáčou až do roku 1420 k Žižkovi a k 1. křížové výpravě.

Nejprve si připomeňme, co se tehdy stalo. Když roku 1400 král Václav IV. přišel o císařskou korunu, Praha ztratila světový význam a vyhýbal se jí i mezinárodní obchod. Rostla nezaměstnanost a sociální nespokojenost, a to tím víc, jak sílily hlasy kritiků církve už od dob Milíče z Kroměříže.

Odsouzení českých mistrů Husa a Jeronýma bylo u nás považováno za poslední doklad zkaženosti církve, proto byli mnozí Husovi odpůrci z řad farářů vyháněni a na jejich fary byli dosazováni reformní kněží.

Roku 1418 skončil Kostnický koncil, který volbou papeže Martina V. úspěšně vyřešil papežské schisma trvající od roku 1378. Nově zvolený papež dvěma bulami hbitě vyhlásil boj „českým viklefitům“. Úspěch koncilu povzbudil jeho hlavního svolavatele, uherského krále Zikmunda, k tlakům na krále Václava, aby konečně zatočil s reformním křídlem, aby odevzdal korunu českého krále a dokonce mu hrozil křížovou výpravou.

Od velikonoc 1419 se konaly ohromné „poutě na hory“, nejznámější byly Tábor a Oréb, kde lid přijímal z kalicha, zpíval nové české písně právě pro tyto příležitosti a za naslouchání chiliastickým vizím očekával Poslední soud.

30.7.1419 došlo pod vedením Jana Želivského k „defenestrování“ protireformních konšelů, dosazených králem.

Vzápětí byli zvoleni čtyři vojenští hejtmani, pověřeni řízením města. - Tyto události bývají považovány za počátek husitské revoluce.

Se zprávou o smrti krále Václava 16.8.1419 padly poslední zábrany a docházelo k dalším násilným akcím proti kněžím, kostelům a klášterům. V říjnu 1419 Novoměstští obsadili Vyšehrad, opěrný bod krále Zikmunda, uchazeče o český trůn, a hejtman Jan Žižka se podílel na dobytí Malé Strany. - Další události těch let, založení Tábora, čtyři pražské artikule a vítězství u Sudoměře a na Vítkově, už jsou více známé.

S ohledem na naše téma musíme ještě zmínit, že koncem října 1414, tedy během Husova kostnického zajetí, Jakoubek ze Stříbra s Mikulášem z Drážd'an ve staroměstském kostele svatého Martina ve zdi poprvé v Evropě vysluhovali „pod obojí způsobou“ laikům, což byl čin natolik významný, že „Husitská kronika“ Vavřince z Březové začíná příznačně právě jím. Roku 1417 se objevuje česky (!) zpívaná mše.

Je, myslím, zřejmé, jaké nejistoty na lidi doléhaly: hroucení státní moci, další opora-církev, byla v katastrofálním stavu. Nikdo netušil, k jakému zvratu v politickém či náboženském životě dojde hned zítra, a to už teď se České království stalo „územím kacířů“, které je nutno vyčistit „ohněm a mečem“ (kancléř pařížské univerzity J.Gerson). Nadto mnozí žili v pochybnostech a obavách o vlastní spásu: je správnější zůstat v církvi, byť zřetelně špatné, anebo se vydat reformní cestou, plnou novotářství?

A právě tato atmosféra zmatků a bouřlivých událostí je vhodná k tvorbě tzv. „časových písní“; o tomto žánru už byla řeč v číslech 19 a 21. Časové písně

tehdy patřily k nejoblíbenějším; byly určeny široké veřejnosti, jejich autory ovšem zpravidla byli vzdělaní intelektuálové. Jsou to písně, které vznikají v bezprostřední reakci na aktuální dění. Jejich výhody jsou očividné: vyjadřují se zkratkovitě, přitom výstižně, a mohou se šířit velice rychle, čemuž napomáhá i melodie. Některé jsou jen krátké popěvky, zpravidla ironické; ty se zpívaly na ulici jako posměch „těm druhým“. Zatímco satiru zpočátku používali reformisté, později po ní sáhli i stoupenci oficiální církve, aby zesměšňovali pokus o reformaci a husitskou revoluci. - Z roku 1416 máme zprávu, že se zpívaly mše o obou kostnických mučednících, a roku 1418 koncil zakázal písně na jejich oslavu.

Nejslavnější časovou písní té doby je bezesporu obviňující „O svolanie Konstanské, jenž se nazýváš svaté“ (dále jen OSK) o nespravedlivém Husovu odsouzení: „Bohu mnohem vděčnějše/i vám užitečnějše/bylo by bez omýly,/byste byli přijeli/to co on kázal.“ Vidíme tu tehdy oblíbenou pětiveršovou sloku, zde ve formě *aabbc*, jindy také *aaaab* nebo *aa-bbb*.

Tuto píseň s mnoha dalšími spojuje „obecný nápěv“, který byl přejat z latinské mariánské prosby zřejmě českého původu, „Imber nunc celitus“. Je doložena z přelomu 14. a 15. století, ale možná i zde byl použit nápěv nějaké starší písně. Touž melodií se ještě v 50. letech zpívala píseň proti Janu Rokycanovi.

U protivníků často vznikaly parodie na známé písně; podle OSK to byla „O svolání pikhartské, jenž luože d'ábelské“. Na stejný nápěv složil nějaký mnich výsměšnou píseň o bydzovských ševcích „A ševciť jsú zúfalí na klášter v Bydzově běhali“. Zřejmě byl inspiro-

ván nepovedeným útokem lidu na bydžovský klášter po Husově smrti.

„Píseň o kněžích svatokupcích“ vyčítá kněžím, že „lid zjevně lúpí“, neboť „každý jest byl zavázán k úročním ofěrám (...) Oberúce všecky zdravé, navštěvovali nemocné“. Zdá se, že popisuje situaci Husovy doby, nebo alespoň před rokem 1419. Je však také možné, že vznikla později, snad až v polovině 15. století, jako vzpomínka; jejích 57 slok z ní rozhodně nečiní typickou ukázkou časové písně.

Zmiňme se ještě o jedné časové písni, o „Slyšte rytieři boží“, která svou melodií zřejmě vychází ze závišovské skladatelské školy. Píseň vznikla ještě za Husa a věnuje se arcibiskupu Zbyňkovi („Abeceda“), přísně vzato sem tedy nepatří. Avšak verše o „Antikristu“ jednak dokazují, jak Milíč svou představou silně zapůsobil, a zároveň tu spatřujeme náznak budoucího táborského chiliasmu. Je také důležité, že se tu poprvé objevují „boží bojovníci“: „Slyšte rytieři boží, připravte se již k boji“. Naopak ojedinělé je tu přirovnání „božích bojovníků“ k „rytířům“, a to proto, že rytířstvo, s nímž se husité později setkávali na bitevním poli, bojovalo na opačné straně.

Ze spojení časových písní s určitou událostí zároveň plyne, že jejich aktuálnost dříve či později vyprchá, a proto se nám ani mnohé nedochovaly. Některé však byly natolik zdatně literárně vypracované, že se tradovaly i v pozdějších dobách, které už ovšem jejich původnímu smyslu mnohdy nemohly rozumět.

V úvodu byla řeč o tom, že těmto rokům se většinou nevěnuje přílišná pozornost. Přesto to byla veledůležitá léta, během nichž mj. došlo k rýsování pozdějších husitských stran. – O shodách a

rozdílech v jejich písňovém repertoáru budeme mluvit příště.

Pavel Čáp

Potomci exulantů na Žitném ostrově

Byl podzim roku 1962, když jsem přišel na jižní Slovensko, na Miloslavov, jako kazatel zdejšího sboru baptistů. Byl jsem ubytován u zakladatele tohoto sboru Juraje Stanka. Dostal jsem jeden pokoj, který mi sloužil jako obývací. Na jeho stěně visel obraz, byla to vlastně velká fotografie v rámu. Připadal jsem si jako ve vidění: tutéž fotografii jsem totiž kdysi viděl u mé tety v Polsku u Koszalina. Vysvětlení záhady nebylo složité, na Žitném ostrově na Slovensku totiž bydleli Němcovi a tato teta byla jejich sestra a zároveň to byli bratrance mé mamy. Tehdy jsem si ale pomyslel: „Odkud a jak se sem dostala ta fotografie?“ Šel jsem za bratrem Stankem a zeptal se ho, odkud ji má? On se mne rovněž zeptal: „Ty toho bratra znáš?“ Nato jsem mu odpověděl: „Znám ho podle fotografie, podobnou jsem viděl v Polsku u jeho sestry.“ Bratr Stanko mi sdělil: „To je jeden z bývalých českých osadníků z Polska, byl to můj nejlepší přítel, Bedřich Němec. Ten se přistěhoval do Miloslavova ještě se svými dvěma bratry. Tady bylo mnoho Čechů z Volyně a z Polska. On jediný se z Němcovy rodiny neodstěhoval do Kanady.“ Já mu nato řekl: „To byl bratranec mé mamy.“ A od té chvíle rostl můj zájem o Miloslavov a jeho obyvatele. Pro bratra Stanka bylo velkým překvapením, že jsem příbuzným jeho přítele Bedřicha Němce.

Potomci českých exulantů přišli na Miloslavov v roce 1925. Po první světové válce byly na Žitném ostrově velkostatky a jeden z nich, do kterého spadalo několik

obcí, byl i na Miloslavově. Tento velkostatek byl rozparcelovaný a půda byla přidělována novým československým občanům, tedy Čechům i Slovákům ze zahraničí. Bratr Stanko měl dceru, provdanou za jistého pražského doktora, který měl pod patronací rozdělování půdy velkostatků. Bratr Stanko ho požádal, aby byl nápomocen tomu, aby se půda ze zdejšího statku dostala také českým přistěhovalcům z Volyně a Polska. A to se i stalo. Nebýt přímluvy bratra Stanka, sotva by vznikla česká kolonie v Miloslavově. Na Žitný ostrov, konkrétně na Miloslavov a do jeho okolí se také stěhovali Slováci, jak z Maďarska, tak i z Jugoslávie. Z těchto přesídlenců, ponějvíce to byli baptisté, zde vznikl baptistický sbor.

V samotném Miloslavově byla jen jedna česká exulantská rodina - Jelínkova. Nejvíce českých rodin bydlelo v Alžbětíně Dvoře, dva kilometry vzdáleném od Miloslavova. Obě obce však tvořily jednu politickou obec – Miloslavov. Další potomci českých exulantů bydleli na Hviezdoslavově a v Kvetoslavově. Jména českých osadníků na Alžbětíně Dvoře byla: Račinský, tři rodiny Němcových, Rejchrt, Hůlka, Dušek, Petrák, Moravec. Druhá nejpočetnější skupina potomků exulantů byla v Hviezdoslavově, vzdáleném 5 kilometrů od Miloslavova a to byli: Josef Malý, který se přistěhoval z Českého Háje, Vilém Malý z Michalovky a další u nichž mi není známo odkud pocházeli - Bedřich Pospíšil a Provazník. Jedna exulantská rodina, Pospíšilovi, byla na Kvetoslavově, asi jeden kilometr od Hviezdoslavova.

Zakladatel, jak obce tak i sboru, bratr Juraj Stanko bydlel na Miloslavově, a tam také postavil modlitebnu, ač většina členů byla na Alžbětíně Dvoře. Z toho pak vznikly určité sváry. Nakonec se do-

sáhlo kompromisu tím, že na Alžbětíně Dvoře vznikla kazatelská stanice. Kazatelská stanice byla i na Hviezdoslavově, bohoslužby se tu konaly v domě bratra Josefa Malého. Na bohoslužby sem často jezdil a kázal bratr Stanko. Bratři na Alžbětíně Dvoře chtěli postavit modlitebnu, avšak bratři na Miloslavově s tím nesouhlasili, neboť členstva nebylo až tak mnoho, aby v blízkosti sebe stály dvě modlitebny.

Když se z Bratislavy do Miloslavova ze zdravotních důvodů nastěhoval kazatel Karel Vaculík, stal se kazatelem na Alžbětíně Dvoře, takže tam vznikl sbor. Shromáždění se konala v bytě. Když se bratr Vaculík odstěhoval zpět do Bratislavy, byl Alžbětín Dvůr zase jen kazatelskou stanicí.

Později se někteří reemigranti odstěhovali do Kanady, mezi nimi byly i dvě rodiny Němcových. Ale to největší stěhování potomků exulantů z miloslavovského sboru nastalo v roce 1938, kvůli událostem spojeným se začátkem druhé světové války. Několik rodin se po válce vrátilo zpět, ale byly i rodiny, které se již nevrátily.

Z přímých exulantských přistěhovalců již tady nikdo nežije, jsou zde však jejich potomci, a to z rodin Viléma Malého, Hůlkových a Duškových. Ti tady žijí ve vědomí, že pocházejí z kořenů českých exulantů.

Vlastimil Pospíšil

Königsfeld a Tanzánie

Městečko Königsfeld a sbor Jednoty bratrské v něm letos slaví 200.výročí svého založení. Ve sboru si řekli: „Abychom neslavili jen tak pro sebe, aby naše vděč-

nost Pánu Bohu byla pomocí i někomu jinému, budeme celý rok sbírat peníze pro lidi v Tanzánii.“ *Dělit se o radost* je název tohoto projektu. Účastní se ho nejen bratrský sbor, ale i sbor luterský a spolu s nimi celý Königsfeld: školy organizují koncerty známých křesťanských skupin a výtěžek jde do sbírek, mezi sebou sbírají i fotbalisté a sdružení řemeslníků.

Největší část sebraných peněz je určena pro nemocnici Jednoty bratrské v Mbozi, kde bojují proti malárii a aids. Podpora zdravotnictví je zvláště důležitá, protože tanzánský stát v současné době neposkytuje pravidelné platy lékařům a sestrám. Ale i mateřské školy a sirotčince dostanou podporu.

Ve sboru v Königsfeldu slouží duchovní: sestra Benigna Carstens, bratr Christoph Huss a Annerose Klinger-Huss. Sestra Benigna Carstens říká: „Byli jsme šťastní, že jsme mohli mít mezi sebou při naší letošní misijní neděli 18.června 4 sestry a 2 bratry z Tanzánie. Sestry zvlášť zajímavě hovořily o různých akcích pro sirotky. Mnohým z nich zemřeli rodiče na aids. Rozdíly životních úrovní u nás a v Tanzánii jsou až nepředstavitelné. Právě proto je dobré se osobně poznávat, naslouchat si, učit se jeden od druhého. Bylo by hezké, kdybychom pod heslem „*Dělit se o radost*“ mohli skutečně v něčem pomoci.“

Jednota bratrská v Tanzánii - Kanisa La Moravian má snad nejaktivnější členy v evangelizační práci, je to nejrychleji rostoucí dílo světové Unitas fratrum, nyní má čtyři samostatné provincie:

Tanzánie jih s centrem v Rungwe, Tukuyu, založena 1891

Tanzánie západ s centrem v Tabora, založena 1897

Tanzánie jihozápad s centrem v Mbeya, založena 1977

Tanzánie Rukwa s centrem v Sumbawanga/Rukwa, založena 1984

Malé nahlédnutí do současné statistiky:

- s – sbory
- ks – kazatelské stanice
- k – ordinovaní kazatelé
- kom – komunikanti, účastníci Večeře Páně
- č – celkový počet členů

	s	ks	k	kom	č
T.jih	139	15	130	95.550	127.000
T.jiho západ	162	5	170	85.200	153.600
T.západ	64	490	74	70.000	120.000
TRukwa	43	305	73	40.000	47.300
	408	815	447	290.750	447.900
ostatní Unitas fratrum	1.335	309	587	163.329	380.644
	1.743	1.124	1.034	454.079	828.544

Misijní práce Jednoty bratrské v Tanzánii (Východní Africe) byla zahájena v r.1891 založením stanice Rungwe ve vysokohorském terénu. Misionáři museli počítat s rozdílností jazyka 113 kmenů, přírodních podmínek v horách, náhorních rovinách a nížinách, s obrovskými rozlohami země. Obyvatelé se živili zemědělstvím, pastevectvím a řemeslnou výrobou, někdy uměleckou. Misie zakládala školy, otvírala řemeslnické dílny (truhlářství, obuvnictví, krejčovství, vznikaly cihelny, neuzavírala se ani obchodu. Byly konány lékařské a sociální služby.

Důvěra domorodců k misionářům byla velká. V r.1913 vykazovala tato práce 2.500 pokřtěných, 14 misionářů a více než 200 domorodých misijních pracovníků, 9 hlavních stanic a 180 kazatelských stanic.

Velice známou je nemocnice pro malomocné v západní provincii v Kidugalo u

Sikonge. Od r.1967 tu pracoval i český lékař MUDr Sedláček s manželkou.

V r.1969 byl vybudován v Chunya čtyřletý teologický seminář, později byl přenesen do Mbeya. Vznikly nové sbory, budovaly se kostely, modlitebny, školy a nemocnice.

Nejznámějším Tanzáncem u nás byl usměvavý biskup Theofilo Hiyobo Kisanji (1914-1982). Byl i generálním sekretářem Křesťanské rady v Tanzánii. V Československu byl několikrát, nejdéle při generálním synodu světové Unitas fratrum v r.1967, kázal i v Betlémské kapli.

V letech 2003-2004 byl předsedou celé Unitas fratrum (předsednictví je dvouleté) bratr Angetile Y. Musomba z jižní provincie.

Jiří Polma

Malý průvodce po velké historii - Exulant v Kostnici

„Hranice vzplála, tam na břehu Rýna,...“ zazpívali účastníci zájezdu do Kostnice, který pořádalo občanské sdružení Exulant ve dnech 16.–18. 6. 2006 k uctění památky mučedníků pro víru, Mistra Jana Husa a Mistra Jeronýma Pražského. Loni na začátku července jsme si připomínali 590 let od upálení Jana Husa, a letos, 30. května uplynul stejný počet let od potupné smrti Mistra Jeronýma.

Tato píseň, zpívaná dříve především v těžkých chvílích národa, dnes již poněkud zapadla. S notami v rukou jsme ji s úctou a pietou zazpívali právě na místě, kde podle pověsti byli oba tito velcí muži upálení. Na jejich památku byl koncem 19. století na místě hranice, zřízen prostý památník – obrovský valoun, nesoucí z každé strany jedno ze dvou jmen spolu s datem úmrtí. Kámen je umístěn na ná-

městíčku, v květinovém záhonu pod stromy v ulici Alten Graben, v poklidné čtvrti uprostřed rodinných domků, tedy ne přímo na břehu Rýna, jak se zpívá v písni. Jejich obyvatelé už dnes možná ani nevnímají, že chodí kolem tak památného místa, a kdo ví, zda si mnozí z nich vůbec vzpomenou, oč vlastně šlo na kostnickém koncilu v letech 1414 - 1418, kdo byli ti dva muži a proč vlastně zemřeli. Snad alespoň tuší, že šlo o něco významného, když občas přijede nějaká skupina, zastaví se u pomníku, zavzpomíná a položí k němu květiny, jako jsme to udělali my. Jistě je však mezi místními obyvateli řada těch, kteří vědí a uvědomují si velikost činů obou našich krajanů.

Od památníku se vydáváme na cestu do Husova domu, vzdáleného asi 15 minut chůze. Expozice v Husově domě, který pochází z 12. století a slouží jako muzeum, byla otevřena v r.1980 a je dílem českých autorů. Přímo v tomto domě Hus po příjezdu do Kostnice nebydlel, jak se dříve tradovalo, ten pravý byl o kus dál, ale jde o velmi podobnou stavbu.

Hned při vstupu do muzea nás potěší, že se neplatí vstupné, a dále, že nás vítá česky mluvící průvodkyně. Podává nám úvodní výklad a v prohlídce pak pokračujeme sami, vybaveni tištěným komentářem ke každé z pěti místností expozice, která nejprve seznamuje návštěvníky se životem Mistra Jana Husa a s jeho působením v Praze. Další místnost je věnována Husovu dílu a jeho osobnosti, následuje podrobná informace o kostnickém koncilu a o pobytu Jana Husa v Kostnici. Nejprve se 3. listopadu 1414 ubytoval u jedné vdovy v ulici sv.Pavla, ale již po třech týdnech byl nečekaně uvězněn. Jeho prvním kostnickým žalářem byl dominikánský klášter (dnešní Insel-Hotel), který v expozici připomínají dveře cely a vě-

zeňské okno, stejně jako kámen, k němuž byl Hus údajně připoután. Později byl převezen mimo město na biskupský hrádek Gottlieben a odtud před zahájením červnových slyšení r.1415 byl znovu dopraven do Kostnice, tentokrát do františkánského kláštera, dnes již zaniklého.

Celá jedna místnost v Husově domě je zaměřena na kostnický koncil a připomíná i osud Mistra Jeronýma, který přišel nejprve do Kostnice, aby Husovi pomohl, a byl také uvězněn a souzen v široce sledovaném procesu. Ze strachu před hrozícím upálením nejprve odvolal, pak se však před koncilem znovu přihlásil k Husovým a Wyclifovým myšlenkám a byl vydán na krutou smrt.

V expozici je věnován prostor i ohlasům Husovy smrti v Čechách a husitské revoluci.

Na závěr mají návštěvníci možnost seznámit se s Husovým poselstvím a dědictvím. Ukázky knih a reprodukce titulních listů upozorňují na souborné vydání Husových spisů a na monografie o Husovi a o husitském hnutí.

Po prohlídce Husova domu nastává čas pro individuální procházky po městě. Je příjemné toulat se v parném dni uličkami starého města, posedět v četných klidných a malebných zákoutích a svažít ruce i obličej v historických i moderních kašnách a fontánách, kterých je v Kostnici bezpočet.

Součástí našeho odpoledního bloumání je i návštěva přístavu. Nejprve úchvatný pohled na jezero, jehož druhý břeh leží v nedohlednu. Hned potom návštěvníka zaujme monumentální socha ženy na vysokém podstavci, která ční nad přístavem. Teprve po chvíli si všimne, že se socha otáčí. Žena má do stran zdvižené ruce s dlaněmi obrácenými vzhůru. Na jedné dlani jí sedí groteskní figurka papeže, na

druhé drobná postava ďábla. Je to dílo místního sochaře z konce 90. let minulého století a nazývá se Imperia - podle stejnojmenné povídky Honoré de Balzaca, v níž se píše o kostnickém koncilu.

Hladinu jezera brázdí velké množství nejrůznějších plavidel, ve venkovních restauracích kolem promenády sedí spousty lidí, přežívající v horkém dni díky zmrzlině a chladným nápojům. Nechybí rozsvícené velkoplošné obrazovky – na nichž se honí hráči za míčem. Jsme v zemi, kde právě probíhá Mistrovství světa ve fotbale.

Každou hodinu se ozývají snad všechny zvony, které ve městě jsou, a k přístavu se nese úchvatná mohutná zvonkohra. Smáčejíce nohy na kraji jezera, nemůžeme se dočkat, až zaznějí zvony v 18 hodin. To máme zasednout do předních lavic hlavního kostnického chrámu (Münsteru) a začne naše soukromá pobožnost. Už to, že se může něco takového vůbec konat, je pro nás něčím velkým, co ještě poměrně nedávno bylo naprosto nemyšlitelným. Protestanti smějí konat své bohoslužby v místě, kde při generálním zasedání koncilu byl Mistr Jan Hus prohlášen za kacíře a na základě tohoto výroku upálen!

V myslí se nám vybavuje známý Brožíkův obraz „Hus před kostnickým koncilem“, ale dozvídáme se ještě v muzeu, že Hus jako kacíř nebyl vpuštěn mezi církevní elitu, jak to známe z uměleckého díla. Když si měl vyslechnout rozsudek, musel zůstat stát hned asi metr za vstupními dveřmi uvnitř chrámu. Dnes nám to připomíná malá mosazná destička vsazená do jednoho z dlažebních kamenů.

Po odpolední prohlídce chrámu můžeme přistupovat k bohoslužbě soustředěněji, aniž bychom se rozptylovali zajíma-

vou architekturou a okukováním uměleckých památek.

Pobožnost začíná. Zdraví nás děkan Münsteru, s nímž bylo vše již dříve dohodnuto. Poté se ujímá slova bratr emeritní synodní senior ČCE Pavel Smetana, který je v současné době předsedou občanského sdružení Exulant. Vede krátkou pobožnost, v jejímž středu stojí zamyšlení nad textem z Listu Židům (13,7-8). Zpíváme písně z evangelického zpěvníku a vlasteneckou píseň „Kdo za pravdu hoří.“ Celé je to pro nás mimořádný zážitek. Abychom si jej později připomněli, pořídili jsme uvnitř kostela skupinovou fotografii a požádali děkana o zápis do naší kroniky.

Po pobožnosti je třeba myslet na návrat do našeho dočasného domova v mládežnické ubytovně ve Friedrichshafenu na druhé straně jezera., odkud jsme ráno do Kostnice přijeli. Na zpáteční cestu se asi polovina z nás chystá vydat lodí, zbytek se vrací naším autobusem.

Nastupujeme na palubu moderní výletní lodi, která ihned vyplouvá z přístavu. Jsme uchvázeni šíří vodní plochy, zlatě zbarvenou oblohou nad Kostnicí, ozářenou zapadajícím sluncem, i nečekanou rychlostí plavidla, které nás na vlnách jezera nese dál, kupředu, na břeh, kam dosud okem nedohlédneme, a nenávratně nás vzdaluje od města, s nímž se v duchu loučíme. Přejíždíme jezero ze západu na východ. Přestože jsme vystaveni silnému větru, neodoláme a celou cestu trávíme venku na palubě. Zmocňuje se mne podobný pocit jako v letadle nad mraky nebo při pohledu z kopce do širé krajiny a žasnu nad velikostí božího stvoření. Když loď dopluje do přístavu, jako by nám ta plavba trávající 35 minut ani nestačila. Nemůžeme se nabažit a pokračovali bychom rádi ještě alespoň chvíli.

Nedělní ráno je jako vymalované. Autobus se rozjíždí a my společně vzdáváme díky Pánu Bohu za modrou oblohu i za předchozí déšť, který svlačil rozpálenou zem a osvěžil vzduch. Připomínáme si verš z Hesel Jednoty bratrské připadající na tento den . Je zapsán ve 4Moj 6,26 a zní „Hospodin obrátí k tobě svou tvář a obdaří tě pokojem,“ a dále Jan 5,8-9 – Ježíš řekl nemocnému „Vstaň, vezmi své lože a chod“. A hned byl ten člověk uzdraven, vzal své lože a chodí“, tentokrát pod vedením bratra faráře Polmy, seniora Ochranovského seniorátu, modlíme se a zpíváme.

Směřujeme do Königsfeldu ve Schwarzwald, kde jsme již předem ohlášení. Naše cesta trvá necelé dvě hodiny a přijíždíme pět minut před bohoslužbami, na nichž jsme již netrpělivě očekáváni. Königsfeld je pojem jako třeba Ochranov nebo Zelov. Letos si připomínáme 200 let od jeho založení. Toto místo vzniklo jako kolonie ochranovského bratrského sboru a je známé rozsáhlou misijní prací po celém světě a důrazem na rozvoj vzdělání (zinzendorfské školy). Neděle 18. 6. je misijní nedělí. V Königsfeldu mají kromě nás ještě návštěvu z Jednoty bratrské v Tanzánii, s níž jsou již léta ve styku. Němci pomohli postavit v Tanzánii církevní bratrskou univerzitu a založit nemocnici. Stále vysílají do Tanzánie své pracovníky na misii.

Usedáme do lavic s místními bratřími a sestrami, ale i s šesticí Tanzánců (dvěma muži a čtyřmi ženami). Následují pozdravy, projev starosty Königsfeldu, proslov Afričanů. Předtištěná liturgie má některé texty písní v němčině, angličtině a ve svahilštině. Projevy z jazyka kiswahili do němčiny překládá jedna sestru, Němka, která léta působila v zemi hostí.

Text kázání (Lk 16, 19-31) máme v ruce v českém překladu zásluhou místní farářky, sestry Benginy Carstens, která studovala v Praze, bohoslužby vedl její kolega Christoph Huss.

Hosté z Tanzanie vystupují se svými rytmickými duchovními písněmi. Za naši skupinu na kazatelnu přichází bratr senior Polma s připomínkou Hesel Jednoty bratrské vázících se k dané neděli a s krátkým zamyšlením a předává místnímu sboru dárky, včetně repliky skleněného zelovského kalicha.

Zažíváme na vlastní kůži ten exotický rozměr a přitom blízkost společenství bratří a sester, který na nás dýchne při nahlédnutí do Hesel Jednoty bratrské, kde čteme, ve kterých zemích Jednota působí. Po závěru bohoslužeb jsme pozváni na společný oběd na zahradě. Takovou pozornost vítáme, protože nás čeká dlouhá cesta do Prahy.

S několika drobnými zastávkami se do Prahy dostáváme „pod ochranou Nejvyššího“ (jedna z písní, které jsme v autobuse při návratu domů zpívali) bez problémů a v původně naplánovanou dobu. Snad všichni ti mimopražští stihli své spoje a šťastně se vrátili domů.

Díky za skvělou organizaci a přípravu zájezdu především osvědčenému MUDr.

Josefu Čápovi, ale i jeho nejbližším spolupracovníkům, a za duchovní vedení oběma již zmíněným bratrům farářům a těšíme se na další společný výlet. Bude to plánované Lešno za dva roky, nebo se vydáme ještě někam předtím?

Hana Slavičková

Závěrem tohoto věstníku

bychom znovu rádi připomněli, že podmínkou členství v našem sdružení není osobní či rodinná "příslušnost" k potomkům pobělohorských exulantů. Do svých řad srdečně zveme všechny, kteří se zajímají o reformační historii, o dějiny pobělohorského exilu, reemigraci i o činnost našeho sdružení. Rádi bychom vzbudili zájem o tuto problematiku i u mladší generace, kterou tímto zveme ke spolupráci.

K přihlášení se za člena sdružení stačí sdělit na adresu sdružení jméno a příjmení, datum narození, bydliště a pokud chcete církevní příslušnost (sbor). Přihlášeným členům zasíláme vždy poslední věstník.

Trvale shromažďujeme vzpomínky členů sdružení, fotografie a rodokmeny. Vše vhodné, co máte a můžete poskytnout, zašlete laskavě na adresu: Mgr. Vlastimil Pospíšil, Kozí 12, 602 00 Brno. Děkujeme.

Informační věstník občanského sdružení EXULANT, vydává občanské sdružení EXULANT. Vychází 2x ročně. Sídlo občanského sdružení i redakce: Praha 1 – Nové Město, Jungmannova 9 – Husův dům, PSČ 110 00, Česká republika, <http://exulant.evangelnet.cz>

ISSN 1801-514X